

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutus

NSOSTK14

2017

Kati Aalto ja Joanna Airiskallio

VIGURIVÄNTIN KAKSI KOTIMAATA

– lastenkirja Virosta Suomeen muuttaneiden
perheiden tueksi

Kati Aalto ja Joanna Airiskallio

VIGURIVÄNTIN KAKSI KOTIMAATA

- lastenkirja Virosta Suomeen muuttaneiden perheiden tueksi

Tämä opinnäytetyö on toimeksianto REGI-hankkeelta. REGI-hanke on vuonna 2015 alkanut EU-projekti, jonka tavoitteena on lisätä virolaisten maahanmuuttajien sosiaalista hyvinvointia järjestämällä heille mielekästä vapaa-ajantoimintaa. Hankkeen englanninkielinen slogan on "Reacting to Growing Immigration – Strengthening social inclusion of Estonian migrant families in Finland and Estonia".

Viguriväntin kaksi kotimaata -kirja on kirjoitettu erityisesti Virosta Suomeen muuttaneiden perheiden kotoutumisen tueksi. Viime vuosina työperäinen maahanmuutto Virosta Suomeen on lisääntynyt ja muuttoliike on tuonut mukanaan erilaisia sosiaalisia sekä inhimillisiä haasteita. Maahanmuuttajien kohtaamia haasteita ovat mm. yksinäisyys, tuen ja oikeanlaisen tiedon puute sekä oman kulttuuri-identiteetin katoaminen. Kirja on tehty näiden haasteiden käsittelyn tueksi. Kirjassa esitellään maahan muuttaneen virolaislapsen näkökulmasta Turkua ja lapset voivat yhdessä vanhempien kanssa pohtia suhdettaan kotimaahan, äidinkieleen ja kulttuuriin.

Opinnäytetyössä on perehdytty Viron ja Suomen väliseen työperäiseen maahanmuuttoon sekä kotoutumiseen ja akkulturaatioon. Lastenkirjan kirjoittamisen kannalta on ollut tärkeää selvittää mitä on hyvä lastenkirjallisuus ja mikä on sen merkitys, kun sitä käytetään välineenä lapsen kehityksessä ja oppimisessa. Kirjan kirjoittamisessa tukena ollut aineisto pohjautuu osittain olemassa olevaan tutkimustietoon ja lisäksi Suomessa asuvilta virolaislapsilta on kerätty kokemuksia ja ajatuksia haastatteleamalla heitä sekä Suomessa että Virossa.

ASIASANAT:

Työperäinen maahanmuutto, kotoutuminen, akkulturaatio, lastenkirjallisuus.

Kati Aalto, Joanna Airiskallio

VIGURIVÄNTTI'S TWO HOME COUNTRIES

- a children's book to support families moving from Estonia to Finland

This thesis was commissioned by REGI project. REGI project is an EU project that started in 2015 and aims to increase the social wellbeing of Estonian immigrants by organizing meaningful leisure time activities for them. The project slogan is "Reacting to Growing Immigration – Strengthening social inclusion of Estonian migrant families in Finland and Estonia".

The book "Viguriväntti's two home countries" was written in particular to support the acculturation of families that have moved from Estonia to Finland. In recent years work-related migration from Estonia to Finland has increased and with the migration some social and humane challenges have emerged. Some of the challenges immigrants face include loneliness, lack of support and valid information, and losing one's cultural identity. The book was written to support handling these challenges. The book introduces Turku from an Estonian immigrant child's point of view and allows children to ponder their relationship to their home country, native language and culture, together with their family.

In this thesis we have taken a look at work-related migration between Estonia and Finland, as well as social inclusion and acculturation. From the point of view of writing a children's book, it has been important to find out what is good children's literature and what is its meaning when it is used as a tool in a child's development and learning. The material we have used to write the book is in part based on existing research material and in addition, we have gathered experiences and thoughts from Estonian children living in Finland by interviewing them both in Finland and Estonia.

KEYWORDS:

Work-related immigration, social integration, acculturation, children's literature.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MAAHANMUUTTO	8
2.1 Työperäinen maahanmuutto	8
2.2 Kotoutuminen ja akkulturaatio	12
2.3 Virolaisten maahanmuuttajien kohtaamat kulttuuriset erot	16
3 LASTENKIRJALLISUUS	19
3.1 Määritelmä	19
3.2 Kuvakirjoista satuihin	20
3.3 Monikulttuurinen lastenkirjallisuus	22
3.4 Lastenkirjan kirjoittaminen	23
4 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ JA KÄYTETYT MENETELMÄT	26
4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	26
4.2 Käytetyt menetelmät	27
5 KIRJAPROJEKTI	31
5.1 Ideointi	32
5.2 Suunnittelu	33
5.3 Toiminta	35
5.4 Kirjan kirjoittaminen	36
6 TUOTOS	38
6.1 ”Viguriväntin kaksi kotimaata”	38
6.2 Kirjan rakenne	39
6.3 Kirjan julkaiseminen	42
7 POHDINTA	44
7.1 Opinnäytetyön tulosten tarkastelu suhteessa tavoitteeseen ja tietoperustaan	44
7.2 Toteutuksen ja menetelmien tarkastelu	46
7.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	47
7.4 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu	48
7.5 Tulosten levittäminen ja juurruttaminen	49

LÄHTEET

50

LIITTEET

Liite 1. Viguriväntin kaksi kotimaata.

KUVAT

Kuva 1. Toiminnallisen kehittämistyön tunnuspiirteet.	27
Kuva 2. Käytetyt menetelmät.	28
Kuva 3. Kirjaprojektin vaiheet.	31
Kuva 4. Kirjaprojektin toimijat.	32
Kuva 5. Viguriväntti.	34
Kuva 6. Lasten vastaukset.	35
Kuva 7. Valmiin kirjan sisältö.	39

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on toimeksianto REGI-hankkeelta. Syyskuussa 2015 alkanut REGI-hanke on EU-projekti, jonka tavoite on lisätä virolaisten maahanmuuttajien sosiaalista hyvinvointia järjestämällä heille mielekästä vapaa-ajantoimintaa. Hankkeen englanninkielinen slogan on ”Reacting to Growing Immigration – Strengthening social inclusion of Estonian migrant families in Finland and Estonia”. Projektin tuloksena kehitetään tehokas toimintamalli, joka tukee työperäisiä maahanmuuttajia ja heidän perheitään. Sitä kautta projekti ehkäisee syrjäytymistä ja tukee sopeutumista Suomen yhteiskuntaan unohtamatta ihmisten omien perinteiden ja juurien säilyttämistä. REGI-projektin pääpartneri on Turun ammattikorkeakoulu ja projektissa ovat mukana Viro-keskus, Itämeren alueen Terveet Kaupungit ry ja Tallinnan yliopiston Rakveren college. Projekti jatkuu kaksi vuotta ja päättyy elokuussa 2017. REGI-projektia rahoittaa Central Baltic Programme 2014 - 2020. (Varsinais-Suomen Viro-keskus ry 2015).

Opinnäytetyömme aihe on päiväkotikäisille lapsille suunnatun lastenkirjan työstäminen. Toimeksiantajamme toive on, että kirjassa esitellään maahan muuttaneen virolaislapsen näkökulmasta Turkuun sekä autetaan maahan muuttaneita lapsia kotoutumisessa. Tarkoituksena on saada aineistoa jo Suomessa olevilta virolaislapsilta ja kuulla heitä asiantuntijoina Suomessa asumisesta. Kirjan kuvituksesta ja ulkoasusta vastaa REGI-hanke.

Virolaisia lapsia ei aina välttämättä tunnisteta ja mielletä maahanmuuttajiksi, sillä virolaista kulttuuria ja kieltä pidetään niin samankaltaisena suomalaisen kanssa. Kuitenkin on tärkeää ymmärtää, että kulttuurit eroavat toisistaan jonkin verran ja maahan muuttaneiden lasten varhaiskasvatuksessa asiaan olisi hyvä kiinnittää huomiota. Virolaislasten varhaiskasvatuksessa Suomessa ei vielä ole menetelmiä käytössä, joten kirja tulee hyötykäyttöön suomalaisissa päiväkodeissa, joissa virolaislapsia on.

Olemme saaneet käyttöömmme hyödyllisiä kirjallisia raportteja, linkkejä ja artikkelien lähdeluetteloita REGI-hankkeelta ja olemme pystyneet hyödyntämään niitä, kun olemme hankkineet itsellemme tietoperustaa aiheesta. Viron ja Suomen välillä käytävä työperäinen maahanmuutto on ajankohtainen aihe, jota tutkitaan REGI-hankkeessa sekä niin Tarton kuin Itä-Suomen yliopistossakin. Siten saatavillamme on ajankohtaista tutkimusmateriaalia aiheesta. Lisäksi työmme kannalta on olennaista selvittää mitä on hyvä lastenkirjallisuus ja mikä on lastenkirjallisuuden merkitys, kun sitä käytetään välineenä lapsen kehityksessä ja oppimisessa. Keskeisiä käsitteitä työllemme ovatkin työperäinen

maahanmuutto, kotoutuminen ja akkulturaatio sekä lastenkirjallisuus ja sen kirjoittaminen.

Projektin lopputuloksena syntyi lastenkirja, "Viguriväntin kaksi kotimaata". Kirja sisältää Viguriväntin seikkailun Turussa, toiminnallisen tehtäväosuuden sekä asiantuntijoiden kirjoittamia artikkeleita maahanmuuttajia koskevista aiheista. Kirjan ensimmäinen painos, 300 kpl, on jaettu lähes loppuun ensimmäisen julkaisun jälkeisen kuukauden kuluessa. Kirjaa on esitelty niin Suomessa kuin Virossakin, esim. Viron television aamulähetyksessä ja Turussa paikallisradiossa sekä -lehdessä.

2 MAAHANMUUTTO

2.1 Työperäinen maahanmuutto

Virolaiset muodostavat suurimman toisen maan kansalaisten vähemmistön Suomessa. Vuonna 2012 kaikista virolaisista maasta muuttajista 59 prosenttia muutti Suomeen ja 65 prosenttia Virossa asuvista mutta ulkomailla työskentelevistä kävi töissä Suomessa. Noin 68 000 Viron kansalaista asuu pysyvästi tai väliaikaisesti Suomessa ja noin puolet tästä lukumäärästä asuu Helsingissä tai sen ympäristössä. Vuonna 2015 virolaiset muodostivat suurimman ulkomaan kansalaisten vähemmistön Suomessa, noin 50 400 ihmistä. (Siim & Telve 13.10.2016.)

Tarumin muuttoliikettä kartoittavassa artikkelissa vuodelta 2013 todetaan, että edellisen viiden vuoden aikana 8,5 prosenttia Viron työkäisestä väestöstä on työskennellyt ulkomailla. Edellisen vuosikymmenen aikana virolaisten maastamuuttoon ja rajantakaiseen työssäkäyntiin näyttää vaikuttaneen paljolti kaksi asiaa, jotka ovat EU-jäsenyys vuonna 2004 sekä maailmantalouden kriisi alkaen vuodesta 2008. EU-jäsenyyden myötä kaikkien EU-maiden työmarkkinat ovat jäsenille avoinna ja virolaisten on ollut mahdollista työskennellä ulkomailla rajoituksitta. Samoin tutkimuksen mukaan taloudellinen kriisi vaikutti virolaisten sijoittumiseen työelämässä: virolaisten työttömien määrä kasvoi kahdessa vuodessa 106 000 henkilöllä. (Tarum 2014, 2-3).

Tarum huomauttaa, että vaikka maahanmuutto ja maastamuutto ovat molemmat lisääntyneet Virossa, muuttoliike on viime vuosina pysynyt melko tasaisena, eli hieman miinuksella vuosittain. Toisin sanoen hieman enemmän ihmisiä muuttaa pois Virosta kuin Viroon. (Tarum 2014, 4).

Tutkimuksen mukaan vuonna 2013 kaikista ulkomailla työskentelevistä 68 prosenttia työskenteli Suomessa. Lisäksi niistä, jotka haluaisivat työskennellä ulkomailla, 49 prosenttia haluaisi työskennellä Suomessa. Suomeen töihin haluavat kertoivat tärkeimmiksi syiksi hyvän sijainnin, korkeammat palkat, tutun kielen sekä sen, että heillä oli jo paljon ystäviä ja tuttavuuksia Suomessa. (Tarum 2014, 9). Tutkimuksen tulos on yhteneväinen omien käsitystemme kanssa siitä, että muuttoliike Virosta kohdistuu usein juurikin Suomeen. Olemme nähneet myös henkilökohtaisesti, että työperäisen maahanmuuton seu-

rauksena pienillä paikkakunnilla on usein virolaisyhteisö, jonka jäsenet ovat juttujen kantauduttua kotimaahan pikkuhiljaa liikkuneet Suomeen työn perässä ja hakeutuneet samoille paikkakunnille tuttujen virolaisten kanssa.

Tarumin artikkelin mukaan EU-kansalaisille pääeste ulkomailla työskentelylle on perhe ja henkilökohtaiset syyt. Tutkimuksen mukaan virolaiset eivät eroa muusta Euroopasta tässä suhteessa. Perheen ja ystävien lisäksi työperäistä maahanmuuttoa estävät Virossa syyt kuten ”Viro on kotimaani” (45 prosenttia vastaajista) ja se, että Virossa on alaikäisiä lapsia tai muita perheenjäseniä tai läheisiä, joista täytyy huolehtia (38 prosenttia). (Tarum 2014, 28–29). Maahanmuuttoa estävät tekijät ovat työmme kannalta yllättäviä, sillä tekemämme lastenkirja on suunnattu juuri virolaistaustaisille lapsille, jotka ovat muuttaneet Suomeen perheidensä kanssa ja arvioimme, että useimmiten kyseessä on juuri työperäinen maahanmuutto.

Myös Siimin ja Assmuthin tutkimuksen mukaan virolaisten työperäinen maahanmuutto EU-maihin ja erityisesti Suomeen lisääntyi merkittävästi 2000-luvulla. Virolaisia houkuttelevat Suomeen läheisen sijainnin lisäksi paremmat työpaikat sekä korkeammat ansiot. Liikkuminen Viron ja Suomen välillä on periaatteessa helppoa Schengen sopimuksen mahdollistamana, mutta perheet kokevat jatkuvan edestakaisin matkustamisen aikaa vieväksi ja väsyttäväksi varsinkin, jos kodit sijaitsevat kauempana Helsingistä ja Tallinnasta. (Siim & Assmuth 2015, 1 - 9.)

Virolaisten maahanmuuttajien kokemuksia tutkitaan Itä-Suomen yliopistossa Laura Assmuthin vetämässä tutkimushankkeessa. Tutkimushanketta varten on haastateltu Virosta Suomeen työn perässä muuttaneita henkilöitä perheineen, sillä maahanmuutto koskettaa useimmiten myös työntekijöiden lähimmäisiä. Haastateltujen Virosta Suomeen muuttaneiden perheiden lapset ovat usein kokeneet, että muutto toiseen maahan tapahtuu yhtäkkiä, vaikka heidän vanhempansa kertovat valmistaneensa lapsia tulevaan muuttoon jo aikaisemmin. Lapset kohtaavat usein myös ristiriitaisia odotuksia muuttoon liittyen. Lapset kokevat muuttamisen ja matkustamisen usein jännittäväksi, mutta lapset eivät välttämättä olleet ymmärtäneet muuton pysyvyyttä. Lasten mielipiteet muutosta vaihtelevat usein myös sen mukaan, kummassa maassa asiaa heiltä kysytään. Lapset yrittävät eri tavoin ymmärtää muuton taustalla olleita syitä, mikäli vanhemmat eivät ole niistä kertoneet tai lapset eivät ole niitä ymmärtäneet. (Siim & Assmuth 2015, 10 - 11.)

Haastatelluista vanhimmat eli yli 16-vuotiaat lapset pystyvät vaikuttamaan omaan muuttoonsa ja siihen jäävätkö asumaan Viroon muun perheen muuttaessa Suomeen. Pienillä

lapsilla tätä mahdollisuutta ei ole ja tästä syystä osa pienistä lapsista unelmoi muutosta takaisin Viroon. Lasten näkökulmasta liikkuvuus ei ole erityisen hienoa, vaan pienet lapset kaipaavat mieluummin yhtä pysyvää koko perheen kotia. Ystävillä on tärkeä rooli lasten kotoutumisessa uuteen paikkaan ja useimmiten lapset etsivät seuraa muista Suomeen muuttaneista virolaisista. (Siim & Assmuth 2015, 10 - 18.)

Viron Rakveressa 13.10.2016 järjestetyssä REGI-hankkeen seminaarissa "Employment related migration - challenges for family life on both sides of the Finnish Bay" Pihla Siim ja Keiu Telve Itä-Suomen yliopistosta esittivät omia löydöksiään tekemänsä tutkimustyön pohjalta. Heidän esityksensä käsitteli tarkemmin sitä, koetaanko liikkuvuus kahden maan välillä taakkana vai mahdollisuutena perheen näkökulmasta. Siim ja Telve ovat mukana kahdessa käynnissä olevassa tutkimushankkeessa, joita molempia johtaa Laura Assmuth ja joiden aiheena ovat perheenjäsenten kokemukset liikkuvuudesta rajan yli. Projektit tutkivat arkipäiväisiä toimia ja strategioita, joita ylijärjaiset perheet käyttävät. Projekteja kiinnostaa myös, keille ylijärjainen elämäntapa on haluttavaa ja mahdollista ja miten se vaikuttaa perhe-elämään.

Tutkimuksissa on tehty etnografista kenttätöitä virolaisten perheiden parissa. Osallistujia on havainnointu, aikuiset ovat keskustelleet Facebook-ryhmissä ja lasten kanssa on piirretty. Lisäksi perheenjäseniä ja perheiden ystäviä on haastateltu, yhteensä 15 naista, 18 miestä, 18 lasta ja 1 nuorta aikuista. Lisäksi hyväksi on käytetty Keiu Telve'n etnologian pro gradu-tutkielmaa. Tutkimusten tuloksissa on havaittu, että maastamuuton syyt voidaan jakaa kahteen kategoriaan: toisille maastamuutto on selviytymisstrategia, kun taas toisilla se perustuu omaan vapaaseen tahtoon. Maastamuutto ja toisessa maassa työssä käyminen on yleisempää maaseudulla ja muilla syrjäseuduilla, kuin Tallinnassa ja muissa kaupungeissa. Syynä tähän pidetään, että syrjäisemmilta alueilta lähdetään etsimään parempia työmahdollisuuksia ja korkeampia tuloja. Tutkimuksen mukaan monilla on lainoja, joita ei muuten pystytä maksamaan ja lisäksi työttömyyskorvaukset Virossa ovat mitättömiä.

Yksinhuoltajaäidit nousevat Siimin ja Telve'n esityksessä esiin ryhmänä, jolle muutto Suomeen on selviytymisstrategia. Syynä tähän lienee Suomen korkeampi tulotaso ja sosiaaliturva. On havaittu, että alle kouluikäisten lasten kanssa muuttaminen kahden maan välillä on helpompaa, kuin kouluikäisten lasten kanssa, joille muutosta seuraisi koulujärjestelmästä toiseen siirtyminen. Paluumuutto Suomesta takaisin Viroon on lisääntynyt jonkin verran viime vuosina, mutta täysin ongelmaton se ei ole, sillä Suomen työelämään ja kulttuuriin tottumisen jälkeen paluu Viroon on hankalampaa.

Siimin ja Telven esityksessä tuotiin esille, että vallalla on ajattelumalli, jonka mukaan kannattaa ottaa riski ja kokeilla onneaan. Suomessa on mahdollisuus tienata enemmän, sillä Virossa elämä on joillekin kamppailua ja työmahdollisuudet ovat kehnot. Työskentelemällä Suomessa varmistaa paremman elämänlaadun itselleen ja perheelleen. Oma aktiivisuus ja riskinotto nähdään asioina, joiden avulla pääsee elämässä eteenpäin. Virossa työperäinen maastamuutto on sidoksissa perinteisiin sukupuolirooleihin, joissa arvostetaan maskuliinisuutta ja mies nähdään edelleen perheen pääasiallisena elättäjänä. (Siim & Telve 13.10.2016.)

Vanhemmat lähtevät Suomeen töihin usein lastensa vuoksi. Vaikka työperäisen maastamuuton syyksi mainitaan yleensä puhtaasti taloudelliset tai poliittiset syyt, taustalla piilee usein halu luoda omille lapsille ja tuleville sukupolville parempi elämä. Siimin haastattelemissa perheissä puoliso ja lapset ovat myöhemmin seuranneet perheen isää Suomeen. Perheen yhteenkuuluvuus on haastatelluille tärkeää ja myös lapset ovat omaksuneet puheen siitä, että perheen kuuluu olla yhdessä. Haastatellut lapset yrittävät myös itse järjeistää maastamuuton syitä, jos niitä ei ole kerrottu lapsille tai lapset eivät hyväksyneet annettua selitystä. Telven haastattelemien miesten mukaan elämäntyyli, jossa miehet käyvät Suomessa töissä perheiden jäädessä Viroon, sopii perheille mainiosti ja on pääasiassa vaikuttanut positiivisesti perheen sisäisiin suhteisiin. Kuitenkin haastatellut myöntävät, että asuisivat mieluummin yhdessä perheidensä kanssa. (Siim & Telve 13.10.2016.)

Telven pro gradu-tutkielmassa hän valaisee miesten näkemyksiä työperäisestä maahanmuutosta niin positiivisessa kuin negatiivisessakin valossa. Telven haastattelemien miesten mukaan taloudellinen vakaus on suurin positiivinen tekijä perhe-elämälle ja sen myötä rahavaikeudet ja riidat rahasta katoavat. Parempi tulotaso varmistaa, että raha riittää perheenjäsenten perustarpeisiin ja laskujen maksamista ei tarvitse stressata. Myös vapaa-ajan mahdollisuudet, vanhemman sukupolven tukeminen taloudellisesti ja erilaisten tavaroiden ostaminen lisääntyvät parempien tulojen myötä. Miehet mainitsivat haastatteluissa myös, että poissaolo perheen luota työaikana lisää yhteisen ajan arvostusta sitten, kun he palaavat perheen luo. Negatiivisiakin vaikutuksia miehet olivat havainneet ja näitä olivat koti-ikävä sekä tunne-elämän ja läheisyyden kaipuu. (Telve 2015, 134.)

Maasta muuttavilta perheiltä jää lähtömaahan usein isovanhempia, muita sukulaisia ja ystäviä, joka vaikuttaa kahden maan väliä kulkevan perheen tunne-elämään ja tulevai-

suuden haaveisiin. Vaikka nykymaailmassa on kohtuullisen helppo pitää yhteyttä esimerkiksi Skypen ja muiden tietoteknisten apuvälineiden kautta, on niiden käyttö Virossa asuville, etenkin vanhemman sukupolven, sukulaisille hankalaa tai mahdotonta. Monet tutkimuksen osallistujat haaveilevat paluumuutosta takaisin Viroon, ehkä eläkeiässä, ja myös kolmannet maat, joissa on lämmin ilmasto, nähdään mahdollisina tulevinä muutto-kohteina. (Siim & Telve 13.10.2016.)

2.2 Kotoutuminen ja akkulturaatio

Kotoutuminen on tärkeä osa maahanmuuttajien elämää. Kotoutuessaan maahanmuuttaja hankkii itselleen tietoja ja taitoja (esim. kieli), joiden avulla hän pystyy elämään Suomessa yhteiskunnan tasavertaisena jäsenenä. Maahanmuuttajalla on tällöin yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet valtaväestön kanssa ja he voivat osallistua yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään muiden kansalaisten tavoin. Kotoutumista ohjaa Suomessa erityinen kotouttamislaki (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999). (Liebkind ym. 2004, 30 – 31.)

Maahanmuuttajien sopeutuessa valtaväestön kulttuuriin puhutaan akkulturaatiosta. Akkulturaation neljä eri muotoa ovat integraatio, assimilaatio, separaatio ja marginalisoituminen. Yhteiskuntaan integroitunut maahanmuuttaja haluaa osallistua yhteiskunnan toimintaan sekä tehdä yhteistyötä valtaväestön kanssa kuitenkin oman kulttuurinsa säilyttäen. Assimiloitunut maahanmuuttaja puolestaan sulautuu valtaväestön kulttuuriin ja toimintaan sekä haluaa hylätä oman kulttuuritaustansa. Separoitunut maahanmuuttaja sen sijaan pitää mieluiten etäisyyttä valtaväestöön sekä heidän kulttuuriinsa ja haluaa säilyttää oman kulttuuri-identiteettinsä. Marginalisoitunut maahanmuuttaja ei koe lainkaan kiinnittyvänsä valtaväestön kulttuuriin eikä myöskään omaan kulttuuriinsa. (Liebkind ym. 2004, 51.)

Maahanmuuttajien sopeutumista eli akkulturaatiota voidaan tarkastella esimerkiksi kieli- taidon tai sosiaalisten verkostojen avulla. Maahanmuuttajille suomen kielen taito ja sen käyttö ovat tärkeä osa akkulturaatiota. Mitä paremmin maahanmuuttaja hallitsee valtaväestön kieltä ja keskustelee sen jäsenten kanssa, sitä akkulturoituneempi hän on. Lisäksi akkulturaatioprosessissa voidaan tarkastella maahanmuuttajien sosiaalisia verkostoja sekä valtaväestön keskuudessa että oman etnisen ryhmän sisällä. Maahanmuuttajan kielitaidon puute ja eristäytyminen valtaväestön sosiaalisista verkostoista voivat helposti johtaa syrjäytymiseen. (Liebkind ym. 2004, 53 - 55.)

Ylirajaisessa tilassa liikuttaessa maahanmuuttajien asenteet vaihtelevat usein vanhan identiteetin ja kulttuuritaustan säilyttämisen ja assimilaation välillä. On havaittu, että asenne-erot näkyvät selvimmin eri sukupolvien välillä. Nuori sukupolvi assimiloituu helpommin ja toisen polven maahanmuuttajat eivät välttämättä tunne omien vanhempiansa kulttuuritaustaa. Lähtömaat toivovat usein maasta muuttaneiden kansalaistensa säilyttävän uskollisuutensa lähtömaata kohtaan ja erilaisin uskonnollisin, kielellisin, sosiokulttuurisin ja taloudellisin keinoin valtiot toivovat ylläpitävänsä ja säilyttävänsä maasta muuttaneiden kansalaistensa siteet lähtömaahan. (Harrami 2010, 260.)

Avainasemassa maahanmuuttajan elämänlaadulle uudessa maassa on onnistunut kotoutuminen. Huttusen artikkelissa maahanmuuttajien kotoutumisesta näkökulmana on erityisesti perheen vaikutus kotoutumiseen ja oman paikan löytämiseen. Huttunen esittää, että monenlaiset sosiaaliset suhteet, kuten työkaveruus, naapuruus ja ystävyys, voivat olla tärkeitä kotoutumisprosessissa, mutta tällaiset suhteet eivät ole samanlaisessa institutionalisoidussa asemassa kuin perhesuhteet, eikä niitä myöskään nähdä valtion näkökulmasta samalla tavalla. Perhe on selvästi vankin ja institutionalisoiduin sosiaalisen kanssakäymisen muoto arkipäivän tasolla. (Huttunen 2010, 236). Tekemämme työn näkökulmasta vaikuttaisi olevan juuri näin, sillä vaikka monet työssäkäyvät maahanmuuttajat viettävät vapaa-aikaa yhdessä, on perhe silti tärkeässä asemassa ja perhettä käydään usein katsomassa kotimaassa. Suuri määrä ihmisiä myös muuttaa perheen kanssa. Valtion tasolla maahanmuuttoon liittyen pohditaan usein perheenyhdistämiseen liittyviä kysymyksiä. Kun henkilö saapuu Suomeen yksin, on usein perusteltua, että ajan saatossa perhe yhdistetään ja perheenjäsenet saavat myös esimerkiksi oleskeluluvan tai turvapaikan.

Huttunen siteeraa omassa artikkelissaan Deborah Brycesonia ja Ulla Vuorelaa, kun kertoo näiden määrittelevän perheen ylirajaiseksi (transnational), kun perhe asuu osan tai suuren osan ajasta erossa toisistaan ja kuitenkin luovat ja säilyttävät jotakin, joka nähdään kollektiivisena hyvinvointina ja yhteytenä, ”perheytenä”, jopa valtion rajojen yli. Perheistä tulee ylirajaisia, kun he ovat erossa toisistaan tilallisesti. Syitä tähän erillään elämiseen voivat olla esimerkiksi se, että se on strategia, jolla kotoudutaan uuteen ympäristöön ja jaetaan perheen resursseja, ja toisaalta pakon sanelemana tilanteena esimerkiksi politiikan kautta. Kun perheet eivät pysty yhdistymään uudessa maassa vaikkapa tiukkojen rajoitusten vuoksi, perheiden on pakko pitää yhteyttä valtion rajojen yli. (Huttunen 2010, 240–241). Perhe siis säilyttää yhteenkuuluvuutensa, vaikka perheenjäsenet asuisivat eri maissa.

Perheissä yhteydet uuteen asuinmaahan luodaan useimmiten tässä ja nyt, arkielämän kautta. Samoin yhteydet vanhaan kotimaahan/asuinmaahan säilyvät perhe-elämän kautta. Perhe instituutiona jäsentää arkielämän sujuvuutta ja usein perheenjäseniin kohdistuu sukupuoleen ja sukupolveen liittyviä odotuksia. Odotukset kuitenkin muuttuvat, kun perheet muuttavat uuteen maahan. Perhe nähdään järjestelmänä sekä prosessina, joka muuttuu ajan myötä. (Huttunen 2010, 242). Käytännössä tämä tarkoittaa, että kokonaisen perheen saapuessa Suomeen kotoutuminen ja asettuminen alkavat perheen arkielämän kautta. Mistä saadaan pienokaiselle hoitopaikka, miten järjestetään nuoren koulunkäynti? Vieläkin arkisemmalla tasolla mietitään missä on lähikauppa, pankki ja bussipysäkki? Vanhassa kotimaassa nuorelta on voitu odottaa vanhemman kunnioitusta ja hieman sivussa pysymistä, kun uudessa maassa nuori voikin kielitaitonsa ansiosta nousta perheen tulkiksi ja asioiden hoitajaksi.

Kotoutuminen on monimutkainen prosessi, joka yhdistää jokapäiväisen elämän aktiiviteetit ja arkipäiväiset toiminnot sekä paikalliset ja globaalit järjestelmät ja käytännöt. Jotkin käytännöt rajoittavat ja toiset edesauttavat maahanmuuttajia. Monimuotoiset perheet itsessään ovat kotoutumisen strukturoivia prosesseja. Kansainvälisellä kentällä suhteita luodaan usein juuri perhe- ja sukurakenteiden kautta. (Huttunen 2010, 250).

Lapset ja nuoret ovat usein vanhempien työperäisten muuttoaikeiden ytimessä, joko niin, että muutto tapahtuu lasten vuoksi tai lapsilla on rooli kotoutumisen toimijoina uudessa kotimaassa. Tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota lasten aktiiviseen rooliin muuttoprosessissa ja on havaittu, että kotimaahan jäävien lasten ja perheenjäsenten kokemukset jätetään usein huomiotta. Kuitenkin toisen vanhemman tai osan perheenjäsenistä muuttaminen toiseen maahan vaikuttaa myös jäävien perheenjäsenten elämään, kun esimerkiksi arkipäiväiset askareet täytyy jakaa uudella tavalla. (Lulle & Assmuth 25.7.2015.)

Lulle ja Assmuth huomauttavat, ettei aiemmin mainittu Brycesonin ja Vuorelan näkemys perheiden yhtenäisyydestä ja perheydestä yli rajojen ole ongelmaton. Kaikki perheenjäsenet eivät välttämättä jaa samoja näkemyksiä muutosta ja tee samoja valintoja. Kertomuksia ja kokemuksia perheen maahanmuutosta on aina yhtä monta kuin on perheenjäseniäkin, ja tutkimuksessa on haluttu keskittyä perheiden lasten kokemuksiin. Lapset nähdään oman elämänsä asiantuntijoina. Tutkimukseen osallistuneet lapset on löydetty montaa eri kautta, muun muassa lastenkerhoista, kouluista, päiväkodeista ja kuulopuheiden kautta, heidän kanssaan on vietetty paljon aikaa luottamuksen aikaansaamiseksi ja heidän kanssaan on käytetty hyvin paljon erilaisia taidelähtöisiä menetelmiä keskus-

telun lisäksi, esimerkiksi piirtämistä, sadutusta, nukketeatteria ja draamaa. Erilaiset menetelmät mahdollistavat sen, että lapsi saa äänensä kuuluviin ja pystyy ilmaisemaan itseään omalla tavallaan. (Lulle & Assmuth 25.7.2015.)

Tutkimuksessa saatiin selville, että lasten näkökulmasta muuttaminen tapahtuu usein aivan yhtäkkiä ja arvaamatta ja heidät pakotetaan osallistumaan siihen. Tämä eroaa vanhempien näkemyksistä, joiden mukaan asiaa on valmisteltu pitkän ajan kuluessa ja myös lapsille on kerrottu asiasta hyvissä ajoin ja valmistellen. Lasten kertomuksissa korostuu ikävä vanhaan elämään, kun taakse on jäänyt esimerkiksi isovanhempia ja lemmikkieläimiä. Lapset toivovat pääsevänsä pian taas takaisin omaan kotiin ja näkevänsä läheisiään, joita he kaipaavat. (Lulle & Assmuth 25.7.2015.)

Opinnäytetyömme liittyy maahanmuuttotutkimuksen uuteen suuntaukseen. Maahanmuuttajia koskevissa tutkimuksissa on perinteisesti lähdetty liikkeelle siitä, että uusi asuinmaa on myös ihmisen uusi kotimaa. REGI-hankkeen ja Assmuthin johtamien tutkimusten näkökulma on kuitenkin eri: Suomen ja Viron välillä kulkee jopa kymmeniätuhansia ihmisiä, jotka työskentelevät lyhyemmän tai pidemmän ajan toisessa maassa, kuitenkin jättämättä vanhaa kotimaataan taakse. Näin ollen perinteistä maahanmuuttajien kotoutumista koskeva tutkimusaineisto jättää huomiotta tämän merkittävän maahanmuuttajaryhmän. Lisäksi maahanmuuttotutkimus keskittyy usein korostamaan yksilöllisyyttä ja maahanmuuttajaa yksilönä. Assmuthin tutkimusryhmissä painopiste on kuitenkin siinä, että työn perässä muuttavilla on yleensä perhe (puoliso, lapsia, vanhemmat) ja näin ollen kokemukset muuttoliikkeestä koskettavat suurempaa joukkoa kuin yksilö. Assmuthin toisessa käynnissä olevassa tutkimushankkeessa tarkennetaan sitä, minkälaisia vaikutuksia ylijämsuudella on näihin moninaiisiin perhesuhteisiin. Tutkimus pyrkii selvittämään prosesseja, jotka eivät koske pelkästään niitä, jotka liikkuvat yli rajojen. On myös niitä, jotka ovat jääneet paikoilleen, jotka matkustavat tapaamaan läheisiään säännöllisesti tai epäsäännöllisesti, jotka saapuvat hoitamaan lapsia ajoittain tai jotka lasketaan mukaan perheenjäseniksi, mutta asuvat pysyvästi eri paikassa avioeron tai asumuseron vuoksi. Perinteisen tutkimuksen huomiotta jättämät perheenjäsenet pyritään nostamaan esiin tämänhetkissä tutkimuksessa. (Assmuth 2014, 1; Assmuth ym. 2016, 1.)

2.3 Virolaisten maahanmuuttajien kohtaamat kulttuuriset erot

Virolainen ja suomalainen kulttuuri ovat monessa suhteessa melko samanlaisia, mutta erityisesti lasten hoitoon ja äitiyteen liittyvät käytännöt poikkeavat toisistaan. Heli Hyvönen on tutkinut väitöskirjassaan vuosina 2004 - 2009 Viron ja Suomen välistä muuttoliikettä pienten lasten äitien kannalta. Tutkimuksessa nousi esiin eroja mm. lapsiin suhtautumiseen liittyen. Virossa lapset nähdään luonnollisena elämään kuuluvana osana ja heille asetetaan enemmän sääntöjä kuin Suomessa. Suomessa puolestaan korostetaan äitiyttä yhtenä elämän tärkeimmistä asioista ja lapsille sallitaan vapaampi kasvatustapa. Toisaalta tutkimuksessa kävi ilmi, että suomalaisnaiset ihailevat virolaislasten hyviä käytöstapoja. Moni virolainen puolestaan ihailee suomalaisten lempeää tapaa suhtautua lapsiinsa sekä sitä, että kiellot perustellaan lapsille. Virolaiset halusivat kuitenkin säilyttää vanhemman auktoriteettiaseman suhteessa lapsiinsa. (Hyvönen 2009, 68-69.)

Suomessa on joukko lakeja ja sääntöjä, jotka saattavat hämmentää virolaisia maahanmuuttajia. Suomessa erityisesti lapsia halutaan suojella. Yhteiskunnalliseen tukiverkoston kuuluvat perhetyö ja lastensuojelu ovat luonteeltaan ennaltaehkäiseviä palveluja ja niiden tarkoituksena on auttaa perheitä pyrkien ongelmien ratkaisemiseen. Huomatesaan väärinkäytöksiä tai epäselvyyksiä lasten kohtelussa kansalaisilla on oikeus sekä monesti myös velvollisuus kannella asioista niistä vastaavaan instituutioon. Esimerkiksi kaikenlainen lasten fyysinen rankaiseminen tai väkivallalla uhkaaminen on kiellettyä eikä niitä saa käyttää kasvatukseen. Virossa puolestaan lasten fyysinen rankaiseminen on edelleen melko yleistä ja hyväksyttävää, vaikka nykyisin sitä vastaan jo kampanjoidaan (Hyvönen 2009, 71). (Tamme 2017, 55-57.)

Virolaiselle kasvatuskulttuurille on kurinpidon lisäksi ominaista vahva käsitys sukupuolten välisistä rooleista. Virossa päävastuu kodin ja lasten hoitamisesta on naisilla. Miehet käyvät töissä ja ovat arjessa näkymättömämpiä. Lapsena opitut sukupuoliroolit näkyvät vielä myöhemmin aikuisiässä. Hyvösen haastattelemien virolaisnaisten mukaan lasten yksilöllisyyteen ei kiinnitetä Virossa yhtä paljon huomiota kuin Suomessa. Virossa lapset kulkevat aikuisten mukana osana arkea ja etenkin isoäitien merkitys lastenlasten hoidossa on suurempi kuin Suomessa. Virolaisessa kulttuurissa korostetaan myös naisten ulkonäköä sekä naisellisuudesta huolehtimista (Hyvönen 2008, 213). (Hyvönen 2009, 201-205.)

Suomalaisen ja virolaisen yhteiskunnan toimintakulttuureissa on myös eroja. Suomalaiseen toimintakulttuuriin liitetään erityisesti täsmällisyys ja byrokratia. Suomalaiset julkiset palvelut ovat myös paremmin kaikkien yhteiskunnan jäsenten saavutettavissa kuin Virossa. Hyvösen tutkimuksessa mukana olleet virolaiset arvostivat Suomen hyvää sosiaaliturvaa sekä monipuolisia yhteiskunnan tarjoamia palveluita. Monet perheet kertoivat hyödyntäneensä useita erilaisia palveluita, joiden avulla ne saattoivat korvata osittain sellaisen tuen, jota ne olivat saaneet Virossa sosiaalisilta verkostoiltaan. Suomessa perheiden lähiverkostot ovat usein pienemmät kuin Virossa. Virossa perheiden lähiverkostoon kuuluu sukulaisia, naapureita sekä työpaikkojen kollegoita, jotka antavat toisilleen aineellista ja aineetonta sosiaalista turvaa. Yhteisöllisyyden kokemus ilmenee Virossa erityisesti kulttuurin harrastamisessa yhdessä perheen ja ystävien kanssa eikä tapaamisia tarvinnut juurikaan etukäteen sopia. Suomessa harrastaminen ja yhteiskunnallisten etujen ajaminen sekä verkostoituminen tapahtuvat yleensä seurojen ja yhdistysten toiminnan kautta. (Hyvönen 2009, 202; Tamme 2017, 56; Tuglas-seura 2017.)

Suomalaiset suunnittelevat ajankäyttöään ja elämää pitkälle etukäteen. Työssäkäyvien ja päivähoitopalveluja käyttävien perheiden on etukäteen hyvä suunnitella esim. joulun, vuodenvaihteen, hiihtoloman ja kesän viettoa, sillä lomatoiveet tulee esittää hyvissä ajoin työnantajalle ja päiväkotiin. Suomessa on myös erilainen käytäntö sairauslomien suhteen. Suomessa työntekijä osoittaa kohteliaisuutta muita työntekijöitä kohtaan jäämällä kotiin sairastamaan, kun taas Virossa työntekijällä on sairastuessaan kolmen päivän omavastuu ja työntekijä menettää näiltä päiviltä palkan (Oikotie työpaikat 2017). (Tamme 2017, 55-57; Tuglas-seura 2017.)

Suomalaisille on tyypillistä, että he sopeuttavat puhekäyttäytymistään vaikkapa keskieu-rooppalaisten tai amerikkalaisten kanssa keskustellessaan. Kun suomalaiset keskustele-levat virolaisten kanssa, he eivät kuitenkaan tee samoin kuvitellessaan kulttuurien ole- van puhekäyttäytymisen suhteen samankaltaisia, vaikka kuuluvatkin eri kulttuurityypei- hin. Suomalaisessa kulttuurissa vaikenemista pidetään viisauden, kypsyyden ja tasapai- noisuuden ilmaisuna. Virolaiset suhtautuvat vaikenemiseen eri tavalla. Vaikeneminen merkitsee virolaisille halua olla itsekseen, eikä virolainen myöskään häiritse toista silloin, kun tietää toisen haluavan olla rauhassa. Suomalaisten ja virolaisten erot tulevat hyvin esiin myös tapakulttuuriin liittyvässä etäisyyden säätelyssä. Virossa toisilleen vieraat ih- miset teitittelevät aina toisiaan ja ovat muodollisempia kuin suomalaiset. Virolaisessa tapakulttuurissa pidetään itsestään selvyytenä, että puhe ja kuunteleminen ovat aktiivisia

prosesseja, joihin keskitytään eikä juuri sanottua asiaa tarvitse toistaa. Virolaiseen keskustelukulttuuriin kuuluvat vastavuoroisuuden ylläpitäminen, valikoidut kohteliaisuudet sekä keskustelun kyllästyneisyysasteen tarkkailu. Suomalaiseen keskustelukulttuurissa puhujaa kuunnellaan ääneti eikä puhujaa haluta keskeyttää. Tämä tapa aiheuttaa virolaisissa mielikuvan, ettei kuuntelijaa oikeasti kiinnosta keskustelun aiheena oleva asia. Suomalaiset vierastavat väittelemistä, sillä suomalaiset arvostavat ihmistä mielipiteineen. Väittely merkitsee suomalaisille suoraa ja henkilökohtaista taistelua keskustelijoiden välillä. Virolaiset sen sijaan väittelevät mielellään ja virolaisten puheenvuorot ovat suomalaisiin verrattuna lyhyitä. Virolaiset esittävät omia kommentteja mielellään toisen puheen päälle ja ottavat puheenvuoron helposti itselleen. Suomalaiset pitävät tätä tapaa häiritsevänä ja epäkohteliaana. Suomalaisilla on usein jälkikäteen asiaa, mutta virolaiset hoitavat asian ennen keskustelun päättämistä. (Suomen Viron-instituutti 2017; Tuglas-seura 2017.)

3 LASTENKIRJALLISUUS

3.1 Määritelmä

Lastenkirjallisuus on osa nuorten kirjallisuutta, ja raja niiden välillä on häilyvä. Lastenkirjallisuus on monimuotoista sisältäen useita erilaisia kirjallisuuden lajeja kuten pääalajit proosa, lyriikka ja draama. Lisäksi lasten- ja nuortenkirjallisuus voidaan luokitella esitystavan mukaisesti satuihin, fantasiaan, tieteiskirjallisuuteen sekä arkirealismiin. Toisaalta lastenkirjallisuutta voidaan jaotella myös lukijälähtöisesti esim. lastenromaanit, varhaisnuorten romaanit ja nuorten aikuisten romaanit. Kaisu Rättyä on jaotellut lastenkirjallisuuden teokset katselukirjoihin, kuvakertomuksiin, kuvakirjoihin, kuvitettuihin kirjoihin, lelukirjoihin, kuvaromaaneihin sekä otsikko- ja vinjettikuvitettuihin kirjoihin. (Rättyä 2012, 1-4.)

Lastenkirjallisuudella on sille tyypillinen muoto, sisältö sekä pyrkimys esteettisyyteen. Lastenkirjallisuuden avulla pyritään kasvattamaan ja opettamaan lapsia sekä avartamaan lasten maailmankuvaa. Lapsille omasta kulttuuripiiristä kertovat tarinat ovat tärkeitä ja sen vuoksi lastenkirjallisuus liittyy usein lapselle tuttuun elämänpiiriin (Suojala & Karjalainen 2001, 6). Lastenkirjallisuudessa käsiteltävät ja opetetttavat aiheet ovat vaihdelleet aikojen kuluessa. Vallitsevat kasvatuseriaatteet ja kasvatustiede ovat vaikuttaneet lastenkirjallisuuteen siten, että aikaisemmin kirjoissa korostettiin mm. lapsen tottelevaisuutta, avuliaisuutta, hurskautta, nöyryyttä ja rehellisyyttä. Tämän päivän lastenkirjoissa kerrotaan näiden sijaan avoimesti mm. syntymästä, kuolemasta, avioerosta, ympäristön saastumisesta tai sodasta. Lapsia halutaan kuitenkin edelleen varjella elämän pahuuksilta, sillä lapsen on saatava olla lapsi ja voida elää onnellinen lapsuus. (Karasma & Suvilehto 2014, 12-14.)

Kirjojen lukeminen kasvattaa lasten mielikuvitusta ja luovuutta, ja kirjojen kautta lapset voivat kokea esteettisiä mielihyvän kokemuksia. Toisaalta kirjoja kuuntelemalla ja katselemalla lapset kiinnostuvat lukemisesta ja uusien asioiden oppimisesta. Kirjat tukevat myös lapsen kielenkehitystä ja kasvua sekä auttavat heitä oman minäkuvan ja myötäelämisen taidon rakentamisessa. Laajemmin ajateltuna lastenkirjallisuuden avulla lapset voivat oppia ymmärtämään ympäristössään ja yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia ja sen avulla voidaan heijastaa myös monia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Lastenkirjallisuuden

avulla voidaan tukea maahanmuuttajien kotoutumista ja erityisesti suomen kielen oppimista. Laadukkaat lastenkirjat voivat auttaa myös aikuisia oppimaan suomen kieltä. (Ojanen ym. 1980, 11; Rastas 2013, 7-10.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 31. artiklassa todetaan, että lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä vapaaseen taide- ja kulttuurielämään (Suomen Unicef ry 2016). Kansakuntien sivistys pohjautuu taiteeseen ja kulttuuriin. Taide, johon myös lastenkirjallisuus luetaan, tuottaa hyvinvointia ja edistää erityisesti ihmisten henkistä kasvua. Tämä korostuu etenkin sellaisina aikoina, jolloin yhteiskunta on murroksessa. Taiteen mahdollistaminen perusoikeutena jokaiselle ihmiselle aivan varhaislapsuudesta lähtien luo uudenlaisia mahdollisuuksia yhteiskunnalle myös tulevaisuudessa. (Ruokonen ym. 2009, 5.)

Zacharias Topelius (1818-1898) oli aikansa pioneeri suomalaisessa lastenkirjallisuudessa. Hänen kirjoittamat lastenkertomukset olivat realistisia ja ne perustuivat ajatukseen lapsen viattomuudesta sekä siihen, että lasten tunne-elämää ja mielikuvitusta on kehitettävä. Osa Topeliuksen kertomuksista perustui hänen omiin lapsuusmuistoihinsa ja niissä lasten riemulla sekä sen tuottamalla mielihyvällä oli suuri osuus. Kertomusten avulla on aikanaan siirretty perinnetietoa sukupolvelta toiselle tavallisten arkiaskareiden lomassa (Aikio 2008, 140). 2000-luvulla realismi ja huumori ovat nousseet suomalaisten lastenkirjojen selvimmiksi tuntomerkeiksi. Lastenkirjallisuudessa kuvatut perheet eivät enää 2000-luvulla ole ehjiä kuten muutama vuosikymmen takaperin. Uusioperheet ja niiden jäsenten väliset suhteet ovat monissa kirjoissa keskipisteenä, mikä mahdollistaa monille nykypäivän lapsille samaistumisen ja väylän omien tunteiden käsittelyyn. (Karjalainen 2001, 56-60.)

3.2 Kuvakirjoista satuihin

Kuvakirjat ovat osa lastenkirjallisuutta. Kuvakirjat ovat tyypillisiä leikki-ikäisen lapsen kirjoja. Lasten kuvakirjakausi kestää yleensä kouluikään saakka, jolloin lukemaan oppinut lapsi kiinnostuu luonnostaan erityyppisestä luettavasta. Kuvakirjat sisältävät kertomuksia, joihin kirjan sisältämät kuvat olennaisesti liittyvät. Kuvat ja teksti muodostavat juonikonaisuuden eli pienen kertomuksen. Hyvässä lastenkirjassa on useita tasoja ja myös aikuiset voivat saada kuvakirjoista uusia näkökulmia, perspektiiviä sekä elämäniisäntä. (Karasma & Suvilehto 2014, 14-15; Heikkilä-Halttunen 2015, 40.)

Kuvakirjat voidaan jaotella katselukirjoihin, kuvakertomuksiin, kuvakirjoihin sekä kuvitetuihin lastenkirjoihin. Aivan pienimpien lasten ensikirjat ovat selkeitä ja pelkistettyjä kuvakirjoja, joissa ei välttämättä ole lainkaan tekstiä tai loogista tarinaa. Kuvakertomuksessa puolestaan on lyhyt tarina kuvien ollessa kirjan pääosassa. Kuvakirja on teos, jossa on sekä tekstiä että kuvia. Kuvat tukevat ja täydentävät tekstiä muodostaen yhdessä ehjän kokonaisuuden ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään muodostaen tarinalle erilaisia merkityksiä. Kuvitettu lastenkirja sisältää vain muutamia kuvia varsinaisen tarinan ollessa pääosassa. Lukutilanteen mukaan kirja voi toimia monessa roolissa, niin katselu-, kuva- kuin kuvakertomuskirjana. (Karasma & Suvilehto 2014, 18; Heikkilä-Halttunen 2015, 40.)

Kuvakirjat tarjoavat lapsille taide-elämyksen lisäksi tunne-elämyksiä. Ne opettavat lasta hallitsemaan pelkoja sekä tuntemaan myötätuntoa tai iloa. Kuvakirjoissa käsitellään monesti lapsille tärkeitä aiheita. Kirjojen avulla lapset voivat käsitellä turvallisesti vaikeita aiheita. Kirjat auttavat lapsia ymmärtämään, että elämään kuuluu haasteita, mutta niistä voidaan selvitä. Kuvakirjat antavat käsiteltäville aiheille riittävästi etäisyyttä, sillä niissä etäiset tarinan hahmot kokevat asioita, joihin lapsi voi tunnetasolla samaistua. Kuvakirjaa voidaan pitää omaa aikaansa heijastavana taideteoksena ja siitä voi välittyä myös poliittinen kannanotto. Kirjan kuvat muokkaavat lapsen käsitystä maailmasta ja niiden tehtävä on voimistaa tarinan luomia mielikuvia. Kuvien välityksellä lapsi voi kertoa tarinaa uudelleen omin sanoin. (Heikkilä-Halttunen 2010, 12; Karasma & Suvilehto 2014, 18-19.)

Sadut ovat lapsille ja aikuisille tuttuja tekstejä, joita luetaan esim. päiväkotien tarinahetkissä tai kotona iltasaduksi. Erityisesti kasvatustehtävissä työskentelevien henkilöiden on hyvä erottaa toisistaan satu, saturomaanit ja arkirealistiset lastenromaanit. Sadulle on tyypillistä pelkistetyt henkilöhahmot ja ympäristöt sekä tuttujen juonikaavojen käyttö. Saturomaanit on pidempi fiktiivinen teksti, joka mahdollistaa monipuolisen juonen, henkilöhahmojen ja ympäristön kuvauksen sekä runsaan dialogin. Sadut voidaan jakaa kansansatuihin ja taidesatuihin. Kansansadut ovat alun perin suusta suuhun kulkeneita satuja, joissa on mukana muistamista helpottavia rakenteellisia elementtejä. Lisäksi kansansaduille on tyypillistä pelkistetyt henkilöhahmot, kaavamaisuus ja tapahtuma-ajan henkilöhahmon epämääräisyys. Taidesadut ovat kirjailijoiden omia tekstejä, joissa on samoja piirteitä kuin kansansaduissa, mutta joissa kirjailijan oma ilmaisu on näkyvässä. Saduksi ei tule sekoittaa esim. Astrid Lindgrenin kirjoittamia lastenromaaneja tai Mauri Kunnaksen historiallisia kuvakirjoja, vaikka ne usein saduksi mielletäänkin. (Rättyä 2012, 3-5.)

Sadut antavat lapselle taide- ja viihde-elämyksen lisäksi elämisen tietoutta. Sadut ovat monikerroksisia tarinoita, joissa toiminnan avulla voidaan kuvailla ihmisen mielen tiloja. Satujen avulla lapsi oppii ymmärtämään itseään ja muita ihmisiä. Saduissa juonta tärkeämpää on sen välittämä tunne-elämys. Satujen konkreettiset merkitykset jäävät usein avointen ja symbolisten merkitysten varjoon. Lapsi erottaa varhain todellisuuden ja mielikuvituksen eron. Ongelmien käsittely on lapselle symbolien avulla huomattavasti turvallisempaa kuin toimiminen todellisuudessa. (Ojanen 1980, 13-14.)

Saduille on tyypillistä, että ne auttavat lapsia käsittelemään kasvuprosessiin liittyviä ongelmia fantasian keinoin. Sadut kertovat arkipäivän ongelmista ja kuvaavat lapsen tavallisia pelkoja tai tunteita. Mielikuvituksen avulla lapsi voi kohdata pelot omilla ehdoillaan ja selvittää niistä voittajana. Saduilla on lapsen minää vahvistava vaikutus ikään tai sukupuoleen katsomatta. Lapsi saa sadun juonesta irti juuri sen verran kuin hänen sen hetkinen kypsyytensä sallii. Palatessaan myöhemmin samaan satuun lapsi pystyy laajentamaan sadun merkitystä. Sadut antavat lapselle mahdollisuuden löytää itse ratkaisun ongelmille ja sen vuoksi on tärkeää, että aikuinen ei heti tulkitse sadun sanomaa. (Ojanen 1980, 17-27.)

Lapset oppivat kirjojen ja satujen avulla hahmottamaan faktan ja fiktion eroja. Lapset oppivat myös liikkumaan mielikuvituksen avulla sellaisiin paikkoihin, jossa kaikki on leikisti totta sekä palaamaan sieltä turvallisesti pois. Hyvä lastenkirja tarjoaa lapselle mahdollisuuden samaistumiseen, tunteiden käsittelyyn, empatian kokemiseen, huumorin kokemiseen sekä kielellisiin elämyksiin. (Ruokonen ym. 2009, 41.)

3.3 Monikulttuurinen lastenkirjallisuus

Kirjallisuus on aina ollut monikulttuurista, mutta lisääntynyt maahanmuutto ja kansainvälisyys ovat luoneet uuden monikulttuurisen kirjallisuus -käsitteen. Monikulttuurisella lastenkirjallisuudella tarkoitetaan kirjallisuutta, joka huomioi etnisten ja rodullisten vähemmistöjen olemassaolon sekä erilaiset kulttuurit. Monikulttuurisen lastenkirjallisuuden avulla voidaan lisätä kulttuuristen erojen arvostusta tuomalla näkyväksi vähemmistökansojen arvoja ja kokemuksia. Lisäksi monikulttuurisen lastenkirjallisuuden avulla voidaan hyväksyä erilaisia väestöryhmiä ja vähentää väestöryhmien välistä epätasa-arvoa. (Rastas 2013, 28-32.)

Maahanmuuttajien kotoutuminen voi kestää pitkään. Lastenkirjallisuuden avulla pyritään vähentämään vierauden ja erilaisuuden tunnetta, joka vaivaa lähes kaikkia maahanmuuttajia. Monikulttuuriselle lastenkirjallisuudelle on tyypillistä, että vähemmistöjä kuvailaan erityisen myönteisessä valossa (Rastas 2013, 52). Usein monikulttuuriseen lastenkirjallisuuteen kohdistuu kasvatuksellinen näkökulma, jonka avulla halutaan auttaa lapsia oman kulttuurisen identiteetin luomisessa. Lisäksi monikulttuurisen lastenkirjallisuuden avulla rohkaistaan vähemmistöihin kuuluvia lapsia tuntemaan ylpeyttä omasta kulttuuriperinnöstään. Parhaimmillaan lastenkirjojen avulla voidaan antaa monikulttuurisuuskasvatusta lukijan sitä huomaamatta sekä ilman kerrottavan asian liiallista korostamista. (Rastas 2013, 28-32; Karasma & Suvilehto 2014, 270-271.)

Nykyaikainen lastenkirja puolustaa monikulttuurisuutta, ja kansainvälisyyskasvatusta esiintyy jo aivan pienimpien lasten kuvakirjoissa. Kuvakirjojen avulla lapsille voidaan esitellä lasten arkea meillä ja muualla, ja siten rakentaa heidän kulttuurista identiteettiä. Lasten arjessa, toiveissa ja unelmissa on paljon yhdistäviä piirteitä ja sen vuoksi lapsia kuvataan kirjoissa useimmiten yhtenä ryhmänä heidän kulttuuritaustastaan riippumatta. (Heikkilä-Halttunen 2015, 43.)

3.4 Lastenkirjan kirjoittaminen

Kirjan kirjoittaminen on pitkä prosessi ja se vaatii paljon työtä, innostumista ja uskallusta (Vakkuri 2013, 48). Kirjaa kirjoitettaessa on hyvä etukäteen pohtia mm. kenelle haluaa kirjoittaa, mitä haluaa kirjoittaa ja miksi haluaa kirjoittaa. Esimerkiksi lapsille suunnattu kuvakertomus tai satu rakennetaan eri tavalla kuin aikuisille tarkoitettu tietokirja. Kuvakirja toimii lapselle useimmiten myös tietokirjana (Heikkilä-Halttunen 2015, 41). Kirjoittajan on tärkeää tehdä riittävästi pohjatyötä ja aineistonkeruuta ennen varsinaista kirjoitusprosessia. Kun kirjoittaja tuntee asiansa, kirjassa käsiteltävään asiaan on helpompi saada syvyyttä eikä se jää liian yleiseksi tai yksityiskohdattomaksi. (Vakkuri 2013, 11-20.)

Vakkuri toteaa kirjoittamassaan luovan kirjoittamisen oppaassa, että kirjoitusprosessiin sisältyy erilaisia malleja aivan kuten autolla ajamiseen, mutta ajotaidon oppimisessa reitti on päinvastainen. Ylimmän tason reittimallit tarkoittavat suuria linjauksia, jotka on pidettävä kirjoitusprosessin aikana mielessä. Näihin lukeutuvat mm. kirjan teema, juoni, henkilöt sekä erilaiset teemat. Toisen tason näkemämallien avulla puolestaan kirjoittaja pys-

tyy jakamaan kirjan lukuihin sekä niiden sisältämiin olennaisiin ajatuksiin. Tietokirjan kirjoittamisprosessissa näkemämallivaiheeseen sisältyy mm. kuvien ja taulukoiden valinta sekä niiden sijoittelu. Kolmas kirjoitusprosessin taso on käsittelymallit. Käsittelymalleja ovat esim. tiedot, ajatukset ja yksityiskohdat, joita kirjan kirjoittamisessa tarvitaan lukuisia. Kirjoittajan tulee katsoa prosessin aikana työtään reittimalleista käsittelymalleihin sekä päinvastoin. (Vakkuri 2013, 32-34.)

Kirjoittamisen apuna voidaan käyttää luovaa ajattelua, jolle on ominaista yhdistämisen taito. Yhdistämällä erilaisia asioita syntyy jotain uutta, jolla on merkitystä sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Lisäksi kirjoittamisessa voidaan käyttää hyväksi unia, mielikuvitusta sekä hullujakin ajatuksia, jotka edistävät luovaa ajattelua. (Vakkuri 2013, 30-38.)

Kirjan kirjoittamisessa on hyvä ottaa huomioon muutamia tyyliseikkoja. Lauseiden tulee olla selkeitä ja niissä on vältettävä liiallista adjektiivien käyttöä, alatyylisiä ilmaisua sekä liian rempseitä sanoja. Kirjassa on hyvä olla yksityiskohtia, mutta liian laajaa ja selittelevää kerrontaa on hyvä välttää. Kuvakirjassa kuvien visuaaliselle kerronnalle on tärkeää jättää tilaa. Hyvän kirjan rakenne on tiivis ja lukijan mielikuvitukselle on jätetty tarpeeksi tilaa. Hyvä kirja on tiiviydestään huolimatta viihdyttävää luettavaa. Ääneen lukemalla aikuinen voi tarkastella kuvakirjan kieliasua, eteneekö tarina rytmikkäästi ja onko kieli riittävän vivahteikasta. Länsimaisen kuvakirjaperinteen mukaisesti tarina alkaa vasemmalta jatkuen kirjan oikealle sivulle. Useimmiten hyvät asiat tulevat kuvakirjaan vasemmalta ja ikävämät asiat kuten vaarat, vastukset ja vaikeudet ilmestyvät oikealta. Kuvakirjan viimeinen aukeama kannattaa sommitella siten, että se antaa kirjan lukijalle viiheen tarinan päättymisestä. Useimmiten sommittelu ratkaistaan siten, että hahmot sijoitetaan keskelle kuvaa, jolloin liike näyttää pysähtyneeltä. Kirjan kirjoittamisvaiheessa kannattaa pohtia myös sitä onko lastenkirjan tarkoitus kyseenalaistaa vai vahvistaa lapsen käsitystä vallitsevasta todellisuudesta. (Vakkuri 2013, 81-82; Heikkilä-Halttunen 2015, 40-41.)

Sadut kuten myös muut tarinat noudattelevat usein kaavaa, jonka peruselementtejä ovat etäännyttävä alku, selkeä juoni ja hahmot, hyvän ja pahan taistelu, sankarin selviäminen koettelemuksista sekä onnellinen loppu. Lastenkirjoille on tyypillistä, että käsiteltävä aihe loitonnetaan esim. eläinten tai satuhahmojen maailmaan. Etäännyttäminen helpottaa vaikeaksi miellettyjen aiheiden käsittelyä, koska lapsen on helppo samaistua eläin- tai satuhahmoksi sekä pois arkitodellisuudesta sadun maailmaan. Realistisissa kuvakirjoissa seikkailee myös tavallisia lapsia lapsille tutuissa arkisissa ympäristöissä kuten ko-

dissa, mummolassa, kaupassa, päiväkodissa tai lääkärissä. Kuvakirjoissa ollaan useimmiten liikkeessä tai matkalla jonnekin. Kirjan päähahmo lähtee pois turvallisesta kodistaan seikkailemaan ja useimmiten palaa takaisin kotiin matkasta viisastuneena. Tämän kaltaisten kuvakirjojen avulla lapset oppivat luottamaan omiin voimavaroihinsa sekä ottamaan etäisyyttä vanhempiinsa. (Mäki & Arvola 2009, 38 - 39; Rastas 2013, 32; Heikkilä-Halttunen 2015, 41.)

Hyvälle sadulle on tyypillistä selkeä juoni sekä selkeästi kuvaillut hahmot, sillä liian monimutkainen juoni ja liian ainutkertaiset hahmot hämmentävät lukijaa. Lapsen on helpompi samaistua yksinkertaiseen hahmoon, joka on selvästi joko hyvä tai paha. Lapsi pystyy samaistumaan hahmon kokemiin positiivisiin ja negatiivisiin tunteisiin ja satujen kautta lapsi saa oikeutuksen omille tunteilleen. Sadulla on tyypillisesti onnellinen loppu, mikä auttaa lasta ymmärtämään, että tulevaisuuteen kannattaa uskoa ja että ihmisellä on mahdollisuus selviytyä vaikeuksista huolimatta. Saduissa yleensä paha saa palkansa ja hyvyys palkitaan, jolloin lapsi saa kokemuksen oikeudenmukaisuudesta. Satujen avulla lapsi saa myös kokemuksia siitä, että elämässä ei tarvitse selviytyä yksin ja ihmisiin on mahdollista luottaa. Lapsi voi saada saduista huomaamattaan ratkaisumalleja oman elämänsä ongelmiin tai ahdistaviin tunteisiin. (Mäki & Arvola 2009, 39-40.)

Lastenkirjallisuus kiinnittyy usein lapselle tuttuun elämänpiiriin, ja etenkin varhaislapsuudessa omaan kulttuuriin sijoittuvat kertomukset ovat lapsille tärkeitä (Suojala & Karjalainen 2001, 6). Satua kirjoitettaessa on hyvä pitää mielessä, että kertomuksen pitää viihdyttää kuulijaansa tai lukijaansa. Lapset ovat kriittisiä lukijoita, joten pelkkä sadun pedagoginen tai eettinen sisältö ei riitä. Hyvä satu on sellainen, että se herättää lapsessa tunteita ja halun palata tarinan ääreen uudelleen. (Apo 2001, 16.)

4 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ JA KÄYTETYT MENETELMÄT

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyömme on luonteeltaan toiminnallinen. REGI-hanke kokonaisuudessaan on kehittämishanke, jonka tavoite on tukea työperäisiä virolaisia maahanmuuttajia ja heidän perheitään Suomessa ja Virossa erilaisin keinoin. Kirjaprojektissamme loimme toiminnallisin keinoin perheiden käyttöön sekä lapsia että perheen aikuisia hyödyttävän kirjan, jossa on lapsille tunnetyöskentelyn tueksi kuvakertomus ja aikuisille paljon hyödyllistä tietoa sisältävä artikkeliosuus. Selkein peruste opinnäytetyömme kuulumiselle toiminnallisen kehittämishankkeen kategoriaan on, että työskentelymme lopputuloksena syntyi tuotos (Viguriväntin kaksi kotimaata –kirja), kun taas tutkimuksellisen opinnäytetyön tuloksena syntyy yleensä aiempaan tutkimustietoon perustuvaa uutta tietoa (Salonen 2013, 5-6).

Toiminnan tuloksena syntynyt tuotos, kirja, toteutettiin selkeästi projektina. Projektilla on sille ominaisia tunnuspiirteitä, jotka sopivat myös kirjaprojektiimme. Projekti on aina ainutlaatuinen ja ainutkertainen, niin myös tämä kirjaprojekti, jonka tulos on ainutlaatuinen. Projekti on rajattu ajallisesti ja aiheisisällöllisesti. Opinnäytetyöprojektiämme rajoitti ajallisesti REGI-hankkeen sekä oman opiskelumme kesto ja aiheisisällöllisesti hankkeen tavoite. Tavoitteellisuus on myös yksi projektin tunnuspiirteistä. Projekti on suunniteltu ja nimetyt henkilöt toteuttavat sen, tässä tapauksessa toimeksiannon myötä me kaksi nimettyä opiskelijaa.

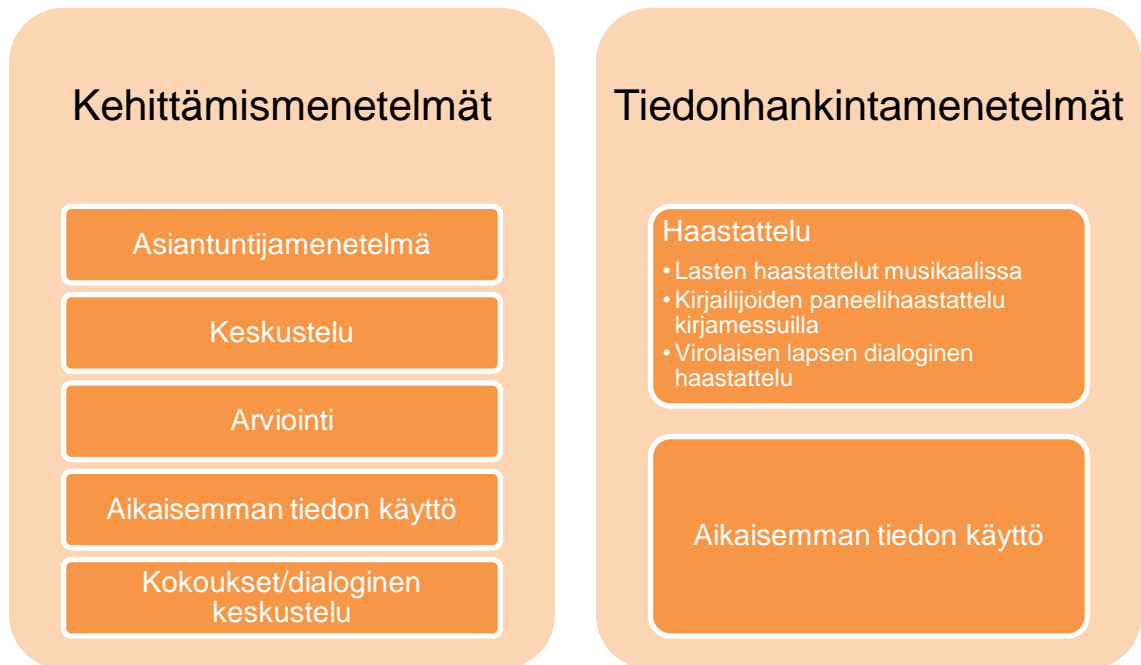
Projektityö on kuitenkin myös ryhmätoimintaa ja kirjaprojekti erityisesti vaati monen henkilön työpanoksen. Lopullinen tuotoksemme on ryhmätyön tulos, sillä se työllisti lisäksemme hahmon luoja, kuvittajan, taittajan, toimituskunnan ja artikkelien kirjoittajat. Projektin tuloksena syntyy aina uusi asia, niin kuin tässä tiettyä tarvetta ja tarkoitusta varten syntynyt kirja. (Salonen 2013, 11). Kuvassa 1 havainnollistetaan toiminnallisen työmme tunnuspiirteitä.

Kuva 1. Toiminnallisen kehittämistyön tunnuspiirteet.

4.2 Käytetyt menetelmät

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme olemme käyttäneet monipuolisesti erilaisia menetelmiä, jotka voidaan jakaa kehittämis- ja tiedonhankintamenetelmiin (kuva 2). Kehittämismenetelminä olemme käyttäneet asiantuntijamenetelmää, keskustelua ja arviointia, aikaisemman tiedon käyttöä sekä kokouksia, joissa on käyty dialogista keskustelua.

Kuva 2. Käytetyt menetelmät.

Asiantuntijamenetelmää olemme projektissa käyttäneet kahdella tavalla. Projektin alkuvaiheessa osallistuimme Sööbik ja Pisik –lastenmusikaaliin, jossa pääsimme osallistamaan lapsia kirjaprojektiimme lastenkirjallisuuden käyttäjinä ja asiantuntijoina. Käytännössä kysyimme lapsilta heidän lempipaikkaansa Turussa. Vaikka näitä haastatteluita käytettiin pääasiassa tiedonhankintaan, oli niillä selvästi myös projektia suuntaava ja kehittävä tarkoitus. Lasten näkemykset ohjasivat meitä vielä idean tasolla olleen lastenkirjan kehittämisessä.

Toisaalta käytimme asiantuntijamenetelmää myös, kun osallistuimme Turun kirjamesuille ja osallistuimme paneeliin, jossa haastateltiin neljää varsinais-suomalaista lasten- ja nuortenkirjailijaa. Olimme itse astumassa lastenkirjailijan saappaisiin ja paneelikeskustelu antoi meille paljon vinkkejä lastenkirjallisuuden kirjoittamisesta suoraan asiantuntijoilta.

Itse lastenkirjan työstämisen aikana me kirjoittajat kävimme paljon keskustelua keskenämme ja arvioimme työskentelyämme aikana ja jälkeen kirjoittamamme tuotoksen laatua ja tavoitteen täyttymistä. Kirjoitusprosessia varten olimme tutustuneet lastenkirjallisuuden teoriaan ja hyödynsimme aikaisempaa tietoa lastenkirjallisuuden kirjoittamisesta omassa työssämme. Halusimme esimerkiksi selvittää teoriasta, minkälaista on hyvä las-

tenkirjallisuus ja minkälaisia tunnuspiirteitä sillä on. Arvioimme kirjoittamaamme tätä tietoa vasten ja varmistimme, että oma työmme täyttää hyvän lastenkirjallisuuden tunnusmerkit.

Projektiimme kuului myös säännöllisesti erilaisia kokouksia, joissa käytimme dialogista keskustelua menetelmänä. Kokouksillamme oli aina jokin fokus, kuten aloitus, suunnittelu, kehitys tai taitto, ja niissä me kirjoittajat keskustelimme ja arvioimme dialogissa muiden toimijoiden kanssa, mitä olimme jo tehneet ja mihin suuntaan työtä seuraavaksi lähdetään viemään.

Tiedonhankintamenetelmistä käytimme pääasiassa haastattelua sekä aiempaan teoriaan tutustumista, kuten edellä on mainittu. Haastattelimme lapsia Sööbik ja Pisik –musikaalin yhteydessä, kuulimme Turun kirjamessuilla lasten- ja nuortenkirjailijoiden paneelihaastattelun ja teimme itse vielä syvemmän yhden lapsen haastattelun Rakveren seminaarimatkallamme. Rakveressa tapasimme Virosta Suomeen muuttaneen Marcuksen, joka on juuri Viguriväntti-kirjan kohdeyleisöä. Häneltä saimme kysellä haastattelun keinoin omia kokemuksia ja ajatuksia kahden kotimaan välillä matkustamisesta ja siitä, minkälaista on elämä perheessä, jota työperäinen maahanmuutto koskettaa.

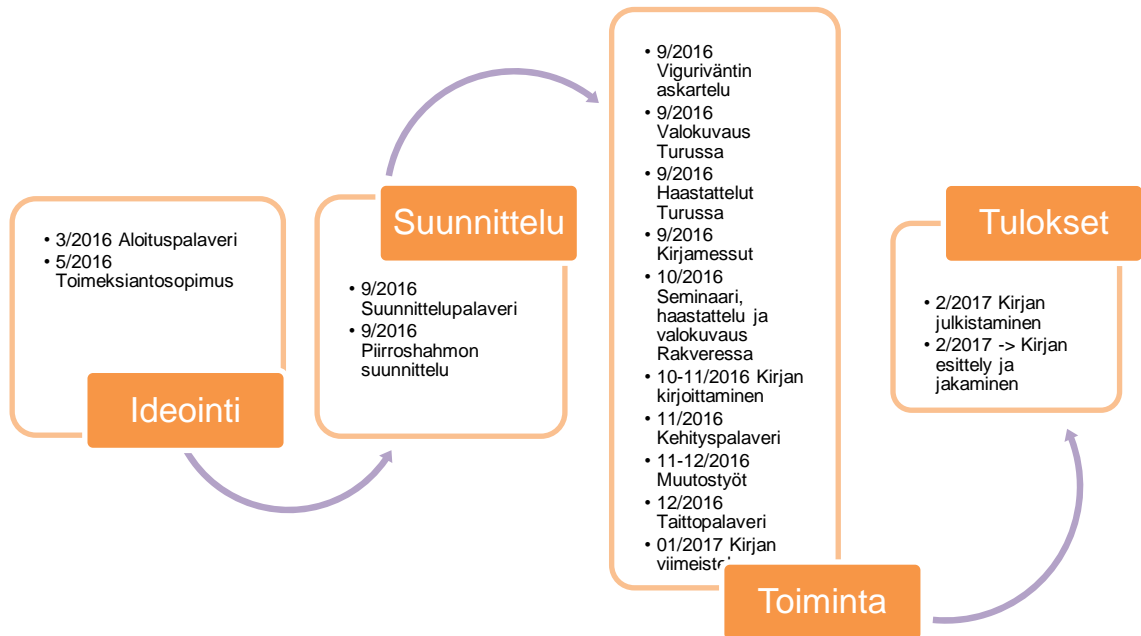
Lapsien haastattelemisella musikaalin yhteydessä toteutimme laadullista tutkimusmenetelmää. Viguriväntin seikkailun kirjassamme haluttiin pohjautuvan oikeiden lasten oikeisiin kokemuksiin, eli tavoitteena oli toteuttaa kohderyhmän näkemyksiin nojautuva idea. Halusimme ymmärtää, minkälaisia ajatuksia ja ihanteita lasten mielessä vaikuttaa. Laadullisen tutkimusmenetelmän mukaisesti kysymykset yleensä alkavat sanalla mitä, miten, miksi, jotta vastaaja pystyy kuvailemaan ja selittämään omia ajatuksiaan aiheesta. Meidän tutkimuskysymyksemme lapsille oli ”Mikä on lempipaikkasi Turussa?” Marcuksen yksilöhaastattelussa aineiston keräämisen tapana oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Tapasimme Marcuksen kasvotusten ja keskustelimme hänen kanssaan hänen kokemuksistaan tarkentavia kysymyksiä esittäen, ilman haastattelulomaketta. Puolistrukturoitu teemahaastattelu on haastattelulomaketta vapaampi tapa kerätä aineistoa. (Vilka & Airaksinen 2003, 63).

Kaikkea tiedonhankintaamme dokumentoimme kirjallisesti tai kuvallisesti. Teoriapohjan dokumentoimme akateemisesti ammattikorkeakoulun raporttipohjaan lähdeviitteiden ja lähdeluettelon kera. Haastatteludokumentointi tapahtui kevyemmin kynällä paperille, niin lastenmusikaalissa kuin kirjamessuillakin. Lisäksi otimme valokuvia esim. listoista, joihin olimme kirjanneet lasten lempipaikkoja Turussa. Puhelimen muistissa olevat valokuvat

olivat käteviä, sillä pystyimme jakamaan niitä siten helposti toisillemme ja lisäksi ne kulivat aina mukamme muistilistana, kun olimme valokuvaamassa lasten tärkeitä paikkoja Turussa. Marcuksen haastattelun Virossa dokumentoimme lähinnä valokuvien ja haastattelutilanteen jälkeen kevyesti kynällä paperille kirjoitetuin muistiinpanoin.

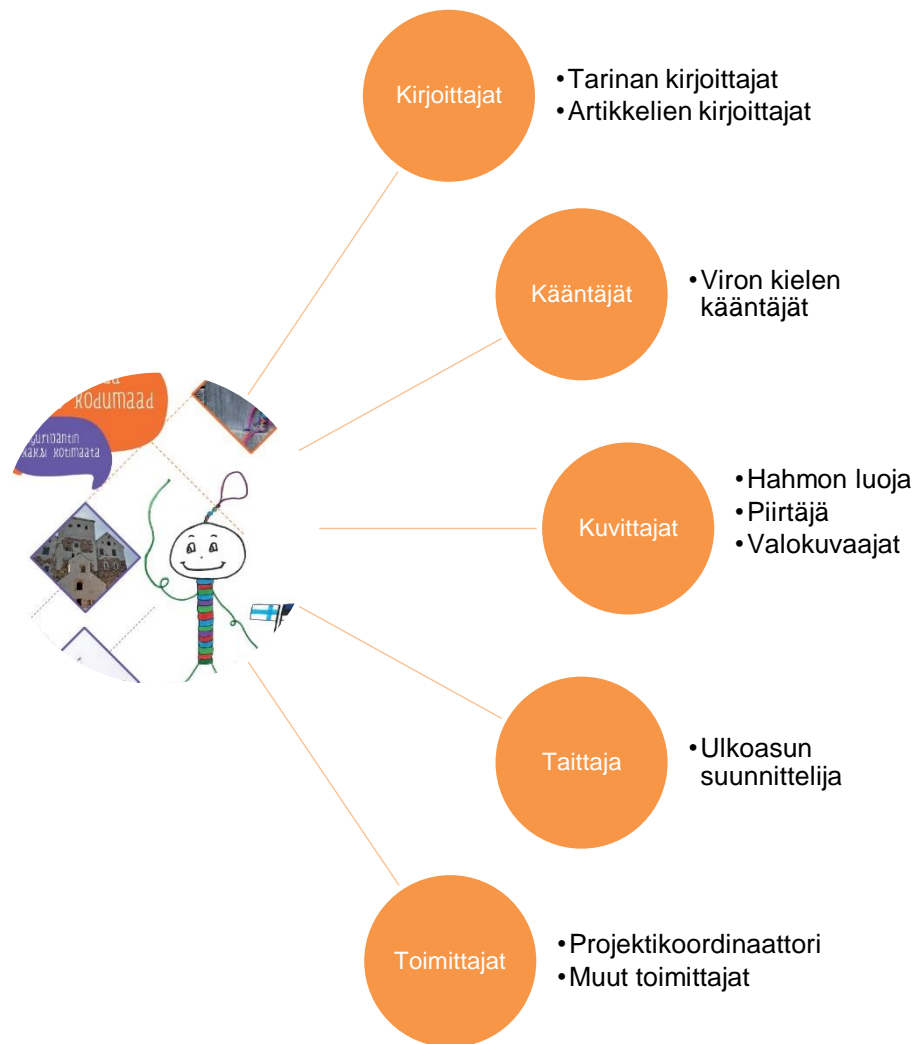
5 KIRJAPROJEKTI

Opinnäytetyöhömmee liittyvä lastenkirjan kirjoittaminen oli melko pitkä ja monivaiheinen prosessi, joka alkoi maaliskuussa 2016 ja päättyi helmikuussa 2017. Kirjaprojekti voidaan jaotella neljään osaan: ideointiin, suunnitteluun, toimintaan ja tuloksiin (kuva 3).

Kuva 3. Kirjaprojektin vaiheet.

REGI-projektin kirjatyöryhmän palaverit olivat tärkeitä projektin etenemisen kannalta ja niitä pidettiin koko prosessin ajan. Näissä palavereissa keskustelimme kirjan tavoitteista, ulkoasusta sekä käytännön järjestelyistä. Näiden kokousten lisäksi teimme paljon erilaista taustatyötä kuten haastatteluja ja valokuvausta. Kirjanprojektissa oli mukana useita eri tahoja kuten toimittajat, kääntäjät ja kuvittajat (kuva 4).

Kuva 4. Kirjaprojektin toimijat.

Kirjan kirjoittamisen kannalta myös opinnäytetyöhön liittyvät ohjauskeskustelut opettajan kanssa sekä vertaispalaute toisilta opiskelijoilta opinnäytetyön työpajoissa olivat tärkeitä. Seuraavissa luvuissa esittelemme kirjaprojektin vaiheita tarkemmin.

5.1 Ideointi

Opinnäytetyöprojektimme ideointivaihe lähti käyntiin REGI-hankkeen palaverilla Varsinais-Suomen Viro-keskuksessa maaliskuussa 2016. Paikalla olivat meidän, opiskelijo-

den, lisäksi REGI-projektin projektipäällikkö Kaisa Jokela Turun ammattikorkeakoulusta, toiminnanjohtaja Kirsi Äyräs Varsinais-Suomen Viro-keskus ry:stä sekä lehtori Outi Kivinen Turun ammattikorkeakoulusta. Aloituspalaverissa tutustuimme toisiimme, REGI-hankkeeseen sekä tulevan lastenkirjaprojektin taustaan. Saimme tehtäväksemme kirjoittaa lastenkirjan, joka on suunnattu virolaisille perheille. Kirjan tavoitteena olisi tukea Virosta Suomeen muuttaneita perheitä käsittelemään sosiaalisia ja inhimillisiä haasteita, joita maahanmuutto aiheuttaa. Merkittävimpiä virolaisten kohtaamia haasteita ovat mm. yksinäisyys, tuen ja oikeanlaisen tiedon puute sekä oman kulttuuri-identiteetin katoaminen. Toimeksiantajilta tuli myös toive, että kirjassa esiteltäisiin Turkua lasten näkövinkelistä ja toisaalta kirja toimisi tietokirjana myös lasten vanhemmille.

Aloituspalaverin jälkeen ryhdyimme tekemään taustatyötä ja ideoimaan tulevaa kirjaa. Luimme kirjoja ja artikkeleita mm. työperäiseen maahanmuuttoon ja REGI-projektiin liittyen. Toukokuussa 2016 allekirjoitimme toimeksiantosopimuksen opinnäytetyön tekemiseksi REGI-projektille ja keskustelimme lastensuojelunäkökulman tuomisesta lastenkirjaan. Pohdimme myös olisiko kirjaa varten mahdollista haastatella virolaisia sosiaalityöntekijöitä.

5.2 Suunnittelu

Kirjanprojekti lähti toden teolla etenemään syyskuussa 2016. Olimme haudutelleet ajatuksia kirjan teemoista ja henkilöistä kesän ajan. REGI-projektin kirjatyöryhmän palaverissa tapasimme ensimmäistä kertaa kirjan päähahmon, Viguriväntin (kuva 5).

Kuva 5. Viguriväntti.

Virolaissyntyinen Ülle Priks oli luonut villalangasta ja massapallosta hahmon, jonka Kirsi Äyräs esitteli meille palaverissa. Hahmolla oli myös sattumalta nimi valmiina, joten totesimme yhdessä, että ”Viguriväntti” sopisi mainiosti kirjan päähenkilöksi. Vigurivänt on viron kieltä ja tarkoittaa suomeksi rasavilliä. Pohdimme, tarvitseeko hahmon nimeä kääntää suomen kielelle ja voiko hahmo olla sukupuoliriippumaton. Suomenkielisistä nimivaihtoehdoista mm. ”Rasavilli” ja ”Tempu Teemu” olivat esillä keskustelussamme.

Pohdimme palaverissa myös kirjan rakennetta. Päädyimme siihen, että kirjan alkuun tulisi lapsille suunnattu osa eli kirjoittamamme tarina Viguriväntistä. Kirjan loppuun tulisi asiapitoisempi osa, joka on tarkoitettu lasten vanhemmille. Lisäksi kirjaan haluttiin toiminnallinen osa, johon tulisi mm. Viguriväntin askarteluohjeet sekä erilaisia tehtäviä, joita lapset voivat tehdä yhdessä aikuisen kanssa. Me halusimme hoitaa myös valokuvauksen kirjaa varten.

5.3 Toiminta

Teimme kirjaprojektia varten monenlaista taustatyötä. Ennen kirjan varsinaista kirjoittamistyötä tapasimme Varsinais-Suomen Viro-Keskuksessa kirjan päähahmon luoja Ülle Priksin. Ülle kertoi meille tapahtumasarjasta, jonka seurauksena hahmo syntyi ja kuinka se sai nimensä aivan kuin itsestään. Tapasimme myös virolaissyntyisen taiteilijan, Marje Öunapuun, joka lupasi hahmotella Viguriväntistä piirroshahmon kirjaamme varten.

Saimme mahdollisuuden haastatella lapsia ja virolaisia perheitä 22.9.2016 järjestetyn lastenmusikaalin, Sööbik ja Pisik, yhteydessä. Pukeuduimme tapahtumaa varten virolaisen Lotte -lastenkirjan hahmoiksi. Kysyimme lapsilta mikä on heidän mielipaikkansa Turussa ja kirjasimme ylös lasten vastaukset. Saimme yhteensä 59 vastausta ja lasten vastauksissa eniten ääniä saivat tutut paikat Seikkailupuisto, Kuralan kylämäki, jäätelökioski ja kirjasto (kuva 6).

Kuva 6. Lasten vastaukset.

Musikaalissa saamiemme vastausten pohjalta laadimme listan turkulaisista paikoista, joita valokuvaisimme kirjaa varten. Halusimme käyttää hyväksemme syyskuista luonnonvaloa sekä hyviä ilmoja, joten teimme valokuvausretken ennen varsinaista kirjan kir-

joittamisprosessia. Kiersimme ympäri Turkuun lapsia kiinnostaneissa paikoissa mukanaamme Üllen kanssa askarreltu Viguriväntti-hahmo. Kuvaamisen lisäksi kuvankäsittely ja kuvien jakaminen vaativat melkoisesti työtä.

Vielä ennen varsinaista kirjan kirjoittamista halusimme syventyä lastenkirjallisuuteen. Luimme lastenkirjoja ja kirjan kirjoittamisen oppaita sekä vierailimme Turun Kirjamesuilla. Messuilla osallistuimme varsinais-suomalaisten lasten- ja nuortenkirjailijoiden haastattelutilaisuuteen. Kirjailija Tittamari Marttisen haastateltavana oli neljä eri ikäistä kirjailijaa: Magdalena Hai, Hannu Hirvonen, Roope Lipasti ja Tuula Sandström. Haastattelut sekä vahvistivat käsitystämme lastenkirjojen kirjoittamisesta että toivat uusia ajatuksia kirjoitusprosessista silmällä pitäen. Kirjailijat korostivat puheenvuoroissaan taustatyön merkitystä. Lisäksi lähiympäristö sekä kirjailijoiden omat lapsuusmuistot olivat monelle kirjailijalle asioita, joista on helppo ammentaa ideoita kirjoittamisprosessiin. Kirjailija Kari Levola oli sitä mieltä, että jokaisen ihmisen sisällä elää pieni lapsi. Hänen mukaansa tämä lapsi kannattaa päästää kirjoitusprosessissa vapaaksi eikä hulluultakaan kuulostavia ajatuksia kannata ensitöikseen kumota. Hän oli myös sitä mieltä, että lapsille kirjoitettaessa kohderyhmää ei kannata erikseen miettiä, sillä muutoin on vaarana tekstin liiallinen lapsellisuus.

Lokakuun puolivälissä saimme mahdollisuuden osallistua Viron Rakveressa järjestettyyn seminaariin ”Employment related migration – challenges for family life on both sides of the Finnish Bay”. Seminaaripäivän aikana kuulumme asiantuntijaluentoja työperäiseen maahanmuuttoon ja siihen liittyviin haasteisiin liittyen. Päivän päätteeksi haastattelimme Suomessa asuvaa poikaa, Marcus Hirveä, joka oli parhaillaan perheensä kanssa lomalla kotimaassaan Virossa. Haastattelun lisäksi teimme Viguriväntin kanssa valokuvauskieroksen Rakveressa. Saimme matkan aikana kerättyä runsaasti taustamateriaalia kirjan kirjoittamista varten.

5.4 Kirjan kirjoittaminen

Tavoitteiden asettelu, etukäteissuunnittelun, kirjan kirjoittamiseen perehtymisen, lastenkirjojen lukemisen ja muun taustatyön jälkeen oli aika ryhtyä itse kirjan kirjoittamiseen. Istuimme yhdessä tietokoneen äärelle ja tarinamme alkoi pikkuhiljaa rakentua käymämme dialogin kautta. Kirjan päähahmo, Vigurivänt, sai tekstissämme inhimillisiä piirteitä sekä tunteita ja lähti seikkailulle Turkuun ja lopulta Rakvereen. Tekstiä oli yllättävän

helppo tuottaa ja jo ensimmäisen kirjoitusrupeaman aikana saimme tarinan rungon kasaan. Tätä runkoa muokkailimme vielä muutamaan otteeseen, jonka jälkeen tallensimme sen Google Docs -palveluun muiden kirjatyöryhmässä olleiden luettavaksi ja kommentoitavaksi. Tekstin kirjoittamisen lisäksi pohdimme ottamiemme valokuvien sijoittelua sekä lapsille sopivia tehtäviä kirjan loppuun. Kirjasimme kuvat ja tehtäväideat dokumenttiin kirjaryhmän muiden jäsenten kommentoitavaksi.

Marraskuun puolivälissä 2016 osallistuimme jälleen REGI-projektin kirjatyöryhmän palaveriin. Työryhmän jäsenet olivat varsin tyytyväisiä tuotokseemme ja totesivat tekstin olevan julkaisukelpoista. Palaveriin osallistui myös kääntäjä Mari Jurtom, jonka tehtävä oli kääntää teksti viron kielelle. Kääntäjä oli sitä mieltä, että teksti saadaan sellaisenaan käännettyä ilman, että sen luettavuus kärsii. Pohdimme palaverissa lisäksi lasten vanhemmille tarkoitetun osion sisältöä. Sovimme, että me kirjoitamme lasten vanhemmille suunnatun tietoiskun kulttuurieroista Suomen ja Viron välillä. Meidän lisäksi vanhemmille suunnattua tietoa oli luvannut artikkelien muodossa toimittaa muutama asiantuntija Virosta ja Suomesta.

Päätimme työstää tietoiskun valmiiksi vielä samana päivänä. Kirjoitimme tekstin ensin paperille. Lopputuloksena oli vuoropuhelu Viguriväntin mummon sekä hänen naapurinsa välillä. Tarinassa naapurukset keskustelevat mm. esikouluikäisen kouluun siirtymisestä sekä kurinpidosta, joissa on eroja kulttuurien välillä. Tallensimme lopullisen keskustelun jälleen Google Docs -palveluun muiden kirjaryhmäläisten kommentoitavaksi.

Muutamien dokumenttimuokkausten jälkeen tekstit olivat valmiita taittoa varten. Varsinainen taittopalaveri pidettiin joulukuun 2016 lopulla. Kävimme taittajan kanssa läpi tulevan kirjan rakennetta. Sovimme, että tekstiä ei käännetä lainkaan englannin kielelle. Lisäksi päätimme, että viron- ja suomenkieliset tekstit saavat kirjassa ulkoasultaan samanlaisen painoarvon. Vaikka annoimme taittajalle melko vapaat kädet ulkoasun suhteen, halusimme antaa muutamia toiveita mm. valokuvien ja piirrosten suhteen. Lisäksi totesimme, että kuvittajalta tarvitaan vielä muutamia piirroksia olemassa olevien lisäksi.

Saimme taittajalta muutamia vedoksia ennen lopullista tuotosta. Lisäksi saimme esittää matkan varrella kommentteja työhön liittyen. Kirjan nimeksi valikoitui lopulta ”Viguriväntin kaksi kotimaata”. Vedokset olivat mielestämme erinomaisia, joten valmis tuotos lähti painoon tammikuun 2017 lopussa.

6 TUOTOS

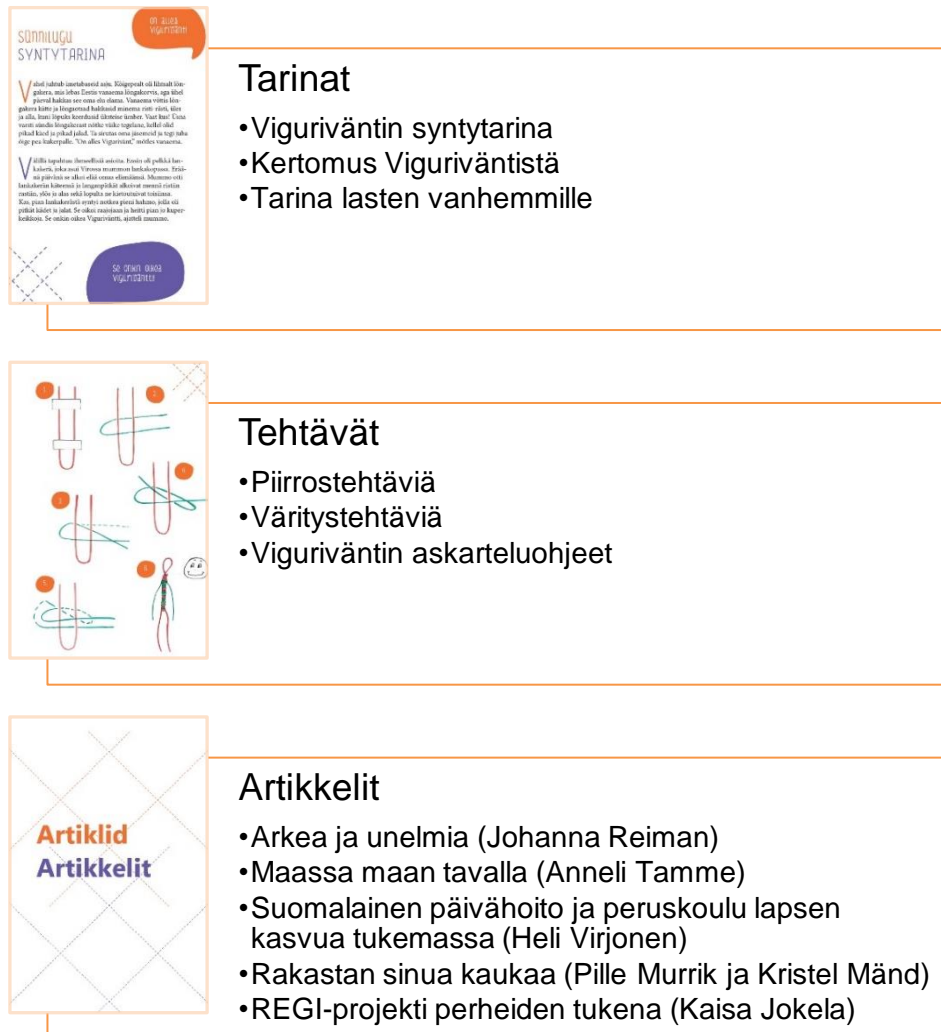
6.1 ”Viguriväntin kaksi kotimaata”

Valmis tuotoksemme on REGI-projektin kustantama kaksikielinen, 64-sivuinen kirja ”Viguriväntin kaksi kotimaata”, joka julkaistiin helmikuussa 2017. Kirja on saatavilla ilmaisjakeluna niin sidottuna, rengaskirjana kuin PDF-muodossakin (Liite 1). Ensimmäisen painoksen laajuus oli 300 kappaletta. Kirjalla on ollut yllättävän hyvä menekki, joten kirjan seuraavaa painosta on jo suunniteltu.

Jo toimeksiannossa tehtäväksemme määriteltiin lastenkirjan kirjoittaminen ja ensimmäisessä palaverissa toimituskunnan kanssa Viro-keskuksessa oli jo selvää, että kirja tulaa suuntaamaan juuri lapsille. Keskustelussa heiteltiin ilmoille erilaisia ideoita ja jo varhain puheissa mainittiin myös työkirjamaisuus, erilaiset tehtävät ja asiasisältöisempi osuus, joka on tarkoitettu aikuisille. Alusta lähtien lastenkirjan haluttiin välittävän tietoa niin lapsille kuin aikuisillekin. Kirjasta olisi voinut tulla myös lasten tietokirja, mutta dialogisten keskustelujen ja pohdintojen kautta päädyimme lopulta siihen, että kirjaan tulee selkeä tarinaosuus lapsille ja asiasisältöisempi osuus aikuisille.

Lapsille suunnattujen tehtävien sisällyttäminen osaksi kirjaa ei ollut toimeksiannostamme kautta välttämätöntä, mutta taustateoriaan tutustumalla havaitsimme, että toiminnallinen osuus kirjassa olisi erittäin hyvä lisäapu lapsen tunnetyöskentelylle kirjan parissa. Lapsen eksistentiaaliset tarpeet eli kokemus olemassaolosta ja kuulumisesta tasavertaisena ryhmään on perusedellytys vuorovaikutukselle ja toimintakykyisyydelle (From & Koppinen 2012, 19). Kirjaan sisällyttämämme erilaiset tehtävät, joita lapsen on tarkoitus tehdä yhdessä aikuisen kanssa, oli kyseessä sitten oma vanhempi tai Virossa asuva isovanhempi, toimivat keskustelun virittäjinä, joita apuna käyttäen lapsen ja aikuisen välille syntyy kommunikaatiota ja vuorovaikutusta. Tämän kommunikaation välityksellä lapsen on mahdollista ilmaista omia tunteitaan Suomeen muutosta ja sen aiheuttamasta elämänmuutoksesta. Kun lapsi voi jäsentyä kulloiseenkin ympäristöön, ihmissuhteisiin ja yhdessä käsiteltäviin sisältöihin, lapsen jäsentämisen ja jäsentymisen tarpeet tulevat huomioituiksi ja lapsen on mahdollista olla ja toimia levollisesti (From & Koppinen 2012, 19). Tavoitteemme olikin, että pienet tehtävät virittäisivät keskustelua lasten ja aikuisten välille ja lapset saisivat kokemuksen osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta.

6.2 Kirjan rakenne

Kuva 7. Valmiin kirjan sisältö.

Kirja koostuu kolmesta osasta (kuva 7), joista ensimmäisenä ovat lapsille suunnattu kuvakertomus ja toiminnallinen osuus. Kirjan alussa on aukeama, jossa kerrotaan sanoin ja kuvin kuinka Viguriväntti sai nimensä. Lisäksi alussa on aukeama, jossa kerrotaan Viguriväntin syntytarina eli kuinka Viguriväntti syntyi lankakerästä. Tämän jälkeen kirjassa on tarina, 24-sivuinen Viguriväntin seikkailu Turussa.

Tarinassa Virosta Suomeen muuttanut Viguriväntti potee koti-ikävää ja kaipaa takaisin Viroon asumaan mummon luo. Viguriväntti lähtee etsimään kadonnutta hyvää mieltään

ja iloa elämäänsä päiväkotikavereilta saamiensa vinkkien mukaisesti eri paikoista Turussa. Näiden paikkojen valitsemisessa kirjaan käytimme hyväksemme lasten haastatteluista saamiamme tietoja (kuva 6). Päivän mittaan Viguriväntti käy monissa paikoissa ja tapaa paljon erilaisia eläimiä. Lopulta Viguriväntti päättää, että koti-ikäväan auttaisi syyslomamatka Rakvereen, Viroon. Matkattuaan Viroon mummon luokse ja kerrottuaan elämästään Suomessa Viguriväntti huomaa, että elämällä Suomessakin on hyvä puolensa ja koti-ikävää helpottaa, kun välillä pääsee käymään Virossa ja mummolle voi myös soittaa puhelimella.

Tarinan tavoitteena on antaa lapselle työkaluja omien tunteidensa käsittelyyn. Lapsen on mahdollista samaistua kirjassa seikkailevaan Vigurivänttiin ja tarina antaa lapselle sanat ja kimmokkeen sen kertomiseen, miltä maahanmuuton aiheuttama elämänmuutos lapsesta voi tuntua. Kirja on tarkoitettu yhdessä aikuisen kanssa luettavaksi. Se on hyvä keskustelun avaaja ja apuväline lapsen ja aikuisen väliseen dialogiin.

Tarinan jälkeen kirjassa on toiminnallinen osuus, jossa lapsi ja aikuinen yhdessä voivat työskennellä erilaisten tehtävien parissa. Tehtävissä piirretään, väritetään ja aikuisen tukemana myös kirjoitetaan. Tehtäviä on yhteensä 6 sivua. Tehtävien lisäksi toiminnallisessa osuudessa on myös askarteluohjeet, joiden avulla itselleen voi askarrella langasta ja massapallosta oman Viguriväntti-hahmon. Askarteluohjeet on kuvitettu ja ne ovat sekä viroksi että suomeksi.

Lisäksi ensimmäisessä osassa on vielä vanhemmille tarkoitettu yhden sivun mittainen tarina Viguriväntin, mummon ja naapurin tädin keskustelusta. Keskustelu käsittelee suomalaista päiväkoti- ja koulumaailmaa ja niitä erityispiirteitä, jotka eroavat virolaisesta toimintaympäristöstä. Tässä lyhyessä tarinassa käsiteltävät asiat ovat nousseet esille Varsinais-Suomen Viro-keskuksen järjestämässä tapahtumissa, joissa virolaiset maahanmuuttajat ovat tuoneet keskusteluun asioita, jotka heitä suomalaisessa lapsia koskevassa kulttuurissa hämmästyttävät. Näitä asioita ovat esimerkiksi se, ettei lapsia opeteta lukemaan vielä päiväkodissa, koulun aloitus ja käytöstavat.

Kirjan toisessa osiossa on eri asiantuntijoiden kirjoittamia artikkeleja elämästä Suomessa ja kulttuurieroista. Artikkelien osuus kirjasta on 19 sivua ja artikkeleja on yhteensä viisi. Kaikki artikkelit löytyvät kirjasta sekä viro- että suomenkielisinä. Lisäksi REGI-projektista kertova artikkeli on kirjassa myös englanninkielisenä hankkeeseen kuuluvan englanninkielisen raportoinnin vuoksi.

Artikkeliosuuden avaa Johanna Reimanin artikkeli ”Arkea ja unelmia”. Johanna Reiman on Itämeren alueen Terveet Kaupungit ry:n toiminnanjohtaja. Reimanin artikkeli käsittelee lapsuutta ainutlaatuisena, ihmistä muovaavana aikakautena. Elämä pienten lasten kanssa voi olla kiireistä ja väsyttävää arkea. Kuitenkin se jättää jälkeensä kauniita muistoja juuri arkisista toimista lasten kanssa. Reiman kannustaa kasvattajia olemaan lujia mutta lempeitä, sillä näin kasvaa onnellisia ihmisiä.

Seuraava artikkeli on Anneli Tammen ”Maassa maan tavalla – lait ja tavat, jotka voivat olla yllätyksiä muuttajalle”. Anneli Tamme on Virossa kotoisin oleva sosiaalityöntekijä, joka on asunut Suomessa jo pitkään ja työskentelee sosiaalityössä muun muassa lastensuojelussa. Suomessa hän on suorittanut sosionomin tutkinnon (AMK). Artikkelissaan Tamme opastaa virolaisia maahanmuuttajia kulttuurierojen kanssa. Esimerkiksi lasten ruumiilliseen kurittamiseen Suomessa suhtaudutaan hyvin vakavasti ja Tamme selostaakin suomalaisia lakeja ja tapoja, jotka voivat yllättää. Tamme kertoo suomalaisen lastensuojelun olevan luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja lohduttaa, että lastensuojelun asiakkuuden ei siten ole tarkoitus Suomessa olla rangaistus, vaan tapa tarjota apua. Tamme antaa myös vinkkejä arkielämään Suomessa, esimerkiksi kerrostaloasumisen tapoja ja suomalaista järjestelmällisyyttä.

Kolmas artikkeli on Heli Virjosen kirjoittama ”Suomalainen päivähoito ja peruskoulu lapsen kasvua tukemassa”. Heli Virjonen on Turun ammattikorkeakoulun kasvatusaineiden lehtori. Virjosen artikkeli selostaa lapsen kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa mukana olevien tahojen järjestelmää, joka on Suomessa erilainen kuin Virossa. Virjonen selostaa suomalaisen päivähoitomallin, ennen koulua käytävän esiopetuksen sekä peruskoulun tiiviisti ja informatiivisesti, jolloin lukijalle välittyy kuva lapsen opinkaaresta päivähoitosta peruskoulun loppuun.

Mukana on myös Pille Murrikin ja Kristel Mändin Virossa toteuttamiin keskusteluiltoihin perustuva artikkeli ”Rakastan sinua kaukaa”. Murrik ja Mänd ovat mukana REGI-hankkeessa Tallinnan yliopiston Rakveren osaston kautta. Pille Murrik on Tallinnan yliopiston Rakveren osaston lehtori, perheterapeutti ja Gordonin perhekoulun ja PREP-parisuhdeohjelman kouluttaja. Kristel Mänd työskentelee Tallinnan yliopiston Rakveren osaston suunnittelijana ja REGI-projektin koordinaattorina Virossa. Huhtikuusta joulukuuhun 2016 Rakveressa järjestettiin keskustelevia teemailtoja, joissa käsiteltiin yllärajojen haasteita. Mukana oli perheitä, joissa parhaillaan mies työskentelee ulkomailla (Suomessa tai muussa maassa) ja vaimo ja lapset ovat edelleen Virossa. Osalla osallisista tilanne oli jo taaksejäänyttä elämää, joissain perheissä taas harkittiin yllärajoja.

Artikkelissa kerrotaan, minkälaisia asioita keskusteluissa nousi esille: mitä haasteita perheet kertoivat kohdanneensa ja minkälaisia vinkkejä keskustelijat antoivat niille, jotka myöhemmin ovat samassa tilanteessa. Vaikka arki voikin olla hankalaa ja vanhemmuus ja parisuhde ovat koetuksella, on tärkeää olla lapsia varten läsnä. Perheen elämänmuutos vaikuttaa lapseen kokonaisvaltaisesti ja lapsella ei vielä ole kehittyneitä työkaluja tilanteen käsittämiseen. Artikkelissa neuvotaan ottamaan lapset mukaan keskusteluun ja suunnitteluun alusta pitäen ja olemaan lapsille avoin. Lapsia tulisi rohkaista kertomaan omia ajatuksiaan ja olla lapsia varten läsnä, jotta lapsilla säilyisi tärkeä turvallisuuden tunne.

Viimeinen artikkeli on Kaisa Jokelan ”REGI-projekti perheiden tukena”. Kaisa Jokela on REGI-projektin koordinaattori ja hankeasiantuntija Turun ammattikorkeakoulussa. Artikkelissa Jokela selostaa REGI-projektin taustaa. Työperäinen maahanmuutto on yhä yleisempää ja maahanmuuttajat kokevat monenlaisia sosiaalisia ja inhimillisiä haasteita. Projektin tarkoitus oli tukea virolaisia työperäisiä maahanmuuttajia ja heidän perheitään sekä Virossa että Suomessa. Projekti onnistui lisäämään virolaisten perheiden hyvinvointia ja osallisuutta, joka edesauttaa vahvojen ja terveiden yhteisöjen kehittymistä.

6.3 Kirjan julkaiseminen

Valmis kirja tuli painosta helmikuussa 2017 ja sen varsinainen julkistamistilaisuus pidettiin 15.2.2017 Turun Vanhalla raatihuoneella. REGI-projektin järjestämä virolaisen kulttuurin ilta sisälsi sekä varsinaisen kirjan julkistamisen että erilaisia musiikillisia esityksiä. Illan juontajat Kirsi Äyräs sekä Ülle Priks Varsinais-Suomen Viro-keskuksesta haastattelivat meitä kirjan kirjoittajia sekä kirjan kuvittajaa kirjan luomisprosessiin liittyen. Tämän jälkeen kaikki kirjan tekemiseen osallistuneet tahot palkittiin uunituoreella kirjalla.

Illan ohjelmassa oli kirjan julkistamisen lisäksi pienten virolaislasten taidonnäytteitä voimistelussa ja kilpatanssissa, kansantanssia, virolaisia laulua sekä Tallinnan yliopiston Rakveren osaston opiskelijoiden esityksiä. Illan päätteeksi saimme kuulla virolaissyntyisen säveltäjän Urmas Sisaskin pianokonsertin. Tapahtuman päätteeksi kaikki tilaisuuteen osallistuneet henkilöt saivat oman Vigurivänt -kirjan.

Valmista kirjaa tullaan jakamaan sekä Suomessa että Virossa. Suomessa kirjan jakamisesta vastaa REGI-projektiin osallistuneet tahot kuten Turun ammattikorkeakoulu ja Var-

sinais-Suomen Viro-keskus. Virossa kirjaa jaetaan REGI-projektiin osallistuneiden virolaisten sosiaalityöntekijöiden toimesta asiakasperheille, jotka harkitsevat muuttoa Suomeen.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön tulosten tarkastelu suhteessa tavoitteeseen ja tietoperustaan

Opinnäytetyömme toimeksianto tuli REGI-hankkeelta, joka tilasi meiltä lastenkirjan työperäisten maahanmuuttajien ja heidän perheidensä kotoutumisen tueksi. Kirjahankkeen työryhmään kuului meidän kirjoittajien lisäksi aktiivisina osallistujina Varsinais-Suomen Viro-keskuksen toiminnanjohtaja Kirsi Äyräs, kääntäjä Mari Jurtom sekä REGI:n projektipäällikkö Kaisa Jokela. Käymiemme dialogisten keskustelujen perusteella projektin tavoitteeksi asetettiin oikean, painetun ja visuaalisesti houkuttelevan lastenkirjan julkaiseminen niin, että kirja olisi todella käyttökelpoinen ja siitä olisi hyötyä kohderyhmälle.

Kirjaprojekti oli monen tekijän ryhmätyö ja sen toteutumiseen tarvittiin monen tekijän työpanosta. Meidän työpanokseemme kuului tausta-aineiston keruu Turussa ja Rakveressa, lastentarinan kirjoittaminen, tarinaan liittyvien valokuvien kuvaaminen Turussa ja Rakveressa, toiminnallisten tehtävien suunnittelu sekä projektin esittely erilaisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa, joissa lastenkirjaa ja REGI-hanketta tuotiin esiin. Sisällöllisesti paljon työtä oli myös asiantuntijoilla, jotka kirjoittivat kirjan toiseen osaan asiantuntija-artikkeleita sekä kuvittajalla, joka loi kirjaa elävöittävät värikkäät piirroskuvat.

Kirjan ja koko REGI-hankkeen kohderyhmä on hyvin rajattu, sillä hanke tukee virolaisten työperäisten maahanmuuttajien ja heidän perheidensä kotoutumista. Tietoperustan keräämiseksi tutustuimme erityisesti kahteen osa-alueeseen: ensinnäkin työperäisen maahanmuuton ja kotoutumisen tutkimukseen, toisaalta lastenkirjallisuuden tutkimukseen. Nämä tietoperustan osa-alueet olivat luonnollisia valintoja kirjaprojektin aiheen vuoksi. Meidän oli tutustuttava kohderyhmäämme, maahanmuuttoon yleensä sekä kotoutumisen haasteisiin ja kulttuurieroihin, jotta kirjamme koskettaisi oikeanlaisia aiheita.

Lisäksi meidän oli otettava selvää, minkälaista on hyvä lastenkirjallisuus ja mitä sen kirjoittamisessa on otettava huomioon. Olimme molemmat ensikertalaisia lastenkirjailijoina ja vaikka luovuutta ei voi opiskella kirjasta, oli kuitenkin tärkeää selvittää lastenkirjallisuuden erityispiirteitä, jotta onnistuisimme luomaan lapsia koskettavan, hyvän tarinan.

Tarkastellessamme valmista Viguriväntin kaksi kotimaata –kirjaa hankkimaamme teoriapohjaa vasten voi kirjan sisältöä pitää onnistuneena. Tarinaa kuvaa niitä inhimillisiä

tuntemuksia, joita niin lapset kuin aikuiset tuntevat maahanmuuttoprosessin myötä. Tarina on alle kouluikäisten kehitystasoon sopiva seikkailu ja tunteiden käsittelyn lisäksi tarjoaa paljon tietoa monen lapsen uudesta kotikaupungista Turusta. Toisaalta kirjan aikuisille suunnattu osio on myös tiivis tietopaketti monista perheitä koskettavista käytännön asioista ja yksi artikkeleista tarjoaa neuvoja myös aikuisten tunnetyöskentelyn tueksi. Tarina on kirjoitettu lapsille sopivalla kielellä, kun aikuisille suunnattu osio on selkeästi asiatekstiä. Leikillisenä yksityiskohtana me lastentarinan kirjoittajat kirjoitimme myös aikuisille pienen, sivun mittaisen Viguriväntti-tarinan, jossa kerrotaan Suomen ja Viron päiväkotij- ja koulumaailman eroista. Tämä osuus kuitenkin sijoittuu kirjassa Viguriväntin seikkailun ja tehtävien yhteyteen, jolloin se on erotettu muista asiasisältöisistä artikkeleista.

Kirjaprojektille asetettu tavoite onnistui kokonaisuudessaan. Jokainen työryhmän jäsen hoiti oman osuutensa asiallisesti ja ammattitaitoisesti, sekä sovitun aikataulun puitteissa. Tarina, valokuvat ja piirrookset muodostivat kokonaisuuden, joka oli toimiva ja kohderyhmän eli maahanmuuttajalapsen huomioiva. Taittaja oli vastuussa visuaalisesta ilmeestä, josta muodostui raikas ja innostava. Lapsille suunnatut tehtävät ovat yksinkertaisia, mutta palvelevat syvempää tarkoitusta. Lapsen ja aikuisen tehdessä yhdessä tehtäviä ne toimivat keskusteluyhteyden avaajina, jolloin lapsi kokee tullessa kuulluksi tasavertaisena ryhmän jäsenenä ja voi avautua kertomaan kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. Kirjan loppuosan artikkelit taas ovat asiantuntijoiden kirjoittamia ja tarjoavat maahanmuuttajille ja heidän perheilleen oikeaa tietoa heitä koskettavista asioista. Näillä perusteilla voidaan kirjaprojektia pitää täysin onnistuneena alkuperäiseen tavoitteeseen verrattuna.

Olemme saaneet hankkeen edustajilta kirjallista palautetta työskentelystä. Projektipäällikkö Kaisa Jokela kuvailee työskentelyämme oma-aloitteiseksi ja itsenäiseksi. Työskentelyssä ja lopputuloksessa näkyi osaaminen, perehtyneisyys ja kiinnostus asiaa kohtaan. Saimme kiitosta yhteistyökävystämme projektin toimijoiden suuntaan sekä joustavuudesta prosessin aikana. Jokela nosti arvioinnissa esiin myös hyvän asenteemme sekä sen, että meillä oli poikkeuksellisen hyvä kyky kestää keskeneräisyyttä ja epävarmuutta, jotka ovat tyypillisiä elementtejä projektityössä. REGI-projekti antoi meille suuren kiitoksen: yhteistyö kanssamme oli poikkeuksellisen helppoa ja sujuvaa, kannoimme suuren vastuun kirjan etenemisestä ja lopputulos oli erinomainen.

Varsinais-Suomen Viro-keskuksen toiminnanjohtaja Kirsi Äyräs kiitteli arvioinnissaan erinomaista yhteistyötä kanssamme: oivalsimme heti, millaisia tavoitteita kirjalla on ja

mitkä ovat eri toimijoiden roolit projektissa. Kehitimme teemaa erinomaisesti ja Viro-keskuksen lastenkerhossa jo testattu kirja on toiminut hyvin. Kirja on sopivan mittainen ja kiinnostava. Päähenkilön ajatukset ja tunteet on kuvattu hyvin, samoin mummon hahmo viisaana, lapsen sopeutumista tukevana aikuisena on tuotu kauniisti esiin. Äyrään mukaan kirjaprojektin esittelyjä tehtiin todella haastavissa paikoissa (Turun kirjamessujen Viro-osasto, seminaari Rakveressa, Viro-juhailta) ja esiinnyimme kaikissa tilanteissa todella hyvin. Pystyimme toimimaan ja reagoimaan aina tilanteen vaatimusten mukaan. Useissa kirjaprojekteissa toimittajana ollut Äyräs antaa erityiskiitoksen meille monella tavoin: teksti valmistui ripeästi, se oli jo alussa valmiiksi hiottua. Kuvamateriaali oli hienosti valittua ja erittäin selkeästi merkittyä valmiiksi taittajaa varten. Äyrään mukaan me tekijöinä tiesimme mitä olimme tekemässä.

7.2 Toteutuksen ja menetelmien tarkastelu

Kirjaprojekti oli pitkä prosessi, joka kesti kaiken kaikkiaan noin vuoden. Huolellisella taustatyöllä ja omalla hyvällä yhteistyöllämme saimme aikaan onnistuneen lopputuloksen. Jälkikäteen tarkasteltuna kirjan tekemisen eri vaiheet sisältänyt prosessi soljui eteenpäin ilman suuria epäonnistumisia tai vaikeuksia. Vaikka kirjaprojekti lähti käyntiin pelkästä ideasta eikä alussa ollut mitään valmista, edes tarinan päähenkilöä, monen toimijan yhteistyöllä varmistettiin, että lopputuloksesta tulee onnistunut. Projektissa hyödynnettiin toimijoiden vahvuuksia.

Työskentelyssä korostuivat projektin kuluessa melko säännöllisesti pidetyt kokoukset ja huolellinen taustatyön tekeminen ennen itse kirjoitusprosessia. Kokouksissa oli läsnä kirjan tekemisen avaintoimijoita ja projektia vietiin kokouksissa aina eteenpäin keskustellen. Projektin onnistumisen kannalta olikin oleellista, että kokouksia pidettiin eri vaiheissa. Suunnittelukokouksessa ei ollut vielä mitään konkreettista, vaan vasta idea kirjasta. Keskustelu oli aivoriihimäistä ideointia siitä, mitä kirjalta odotetaan ja mitä se voisi sisältää. Kehityspalaverissa taas keskityttiin viemään jo olemassa olevaa eteenpäin. Esimerkiksi Viguriväntti-hahmon synnyttyä ja askarrellun konkreettisen hahmon käsiinsä saatuaan oli helppo kehittää kirjan sisältöä eteenpäin. Sovimme esimerkiksi hahmon valokuvaamisesta eri paikoissa Turussa ja että kirja tulisi sisältämään oman Viguriväntti-hahmon askarteluohjeet. Muillakin kokouksilla oli oma tarkoituksensa, esimerkiksi taittopalaverissa sovittiin taittajan kanssa kirjan visuaalisesta ilmeestä.

Huolellisen taustatyön tekemisen merkitystä projektin onnistumisen kannalta ei voi olla korostamatta. Tutustumalla jo olemassa olevaan teorian tietoon ja lasten omakohtaisten kokemusten ja ajatusten kuulemisella saimme riittävän ymmärryksen opinnäytetyömme aiheesta, jotta pystyimme luomaan onnistuneesti uutta. Tiedonkeruumenetelmämme osoittautuivat jälkikäteen tarkasteltuna onnistuneiksi. Lasten haastattelu yksinkertaisella kysymyksellä tuotti meille riittävästi aineistoa, jota pystyimme hyödyntämään Viguriväntin seikkailun suunnittelussa ja toteutuksessa. Marcuksen yksilöhaastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu ja sekin osoittautui hyväksi keinoksi hänen asiantuntijuutensa ja kokemustensa selvittämiseksi. Jäykkä kysymyslomake ei olisi toiminut, vaan menimme tilanteeseen avoimesti haastattelun teema mielessä. Oli selvää minkälaisia asioita Marcukselta tulisi selvittää ja haastattelun mittaan esitimme tarkentavia kysymyksiä joistakin asioista, joita Marcus meille kertoi.

Käyttämämme menetelmät valikoituivat luonnollisesti sen mukaan, mitä kulloinkin oli tarpeen saada selville tai tehdä. Projekti antoi meille erittäin paljon vapautta itsenäiseen tekemiseen ja tarjosi meille runsaasti mahdollisuuksia erilaisten tilaisuuksien hyödyntämiseen tässä prosessissa. Varsinais-Suomen Viro-keskus on aktiivisesti järjestämässä ja mukana erilaisissa tapahtumissa ja sitä kautta pääsimme esimerkiksi Sööbik ja Pisik-lastenmusikaaliin ja Turun kirjamesuille, joista oli meille hyötyä tiedonkeruussa. REGI-hanke mahdollisti Viron seminaarimatkamme, joka toimi sekä tiedonkeruussa että kirja-projektin esittelemisessä. Ilman taustallamme vaikuttanutta hankkeen tukiverkostoa olisi prosessimme jäänyt vaillinaiseksi.

7.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Ammattieettisen toiminnan perimmäisenä tarkoituksena on edistää ihmisten hyvinvointia ja oikeuksia (Juujärvi ym. 2007, 287). Sosiaalialalla ammattietiikka on keino edistää ihmisen hyvää elämää auttamalla sekä puolustamalla asiakkaiden ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa (Talentia 2017, 3-7). Ammattieettisesti toimiessa oletetaan, että työhön liittyvät moraaliset ongelmat ratkaistaan niin, että päätökset perustuvat pohdittuun näkemykseen oikeasta ja väärästä (Juujärvi ym. 2007, 13).

Olemme pyrkineet tässä opinnäytetyöprosessissa noudattamaan sosiaalialan ammattieettisiä periaatteita. Opinnäytetyönämme kirjoittamamme Viguriväntin kaksi kotimaatakirja on suunniteltu Virosta Suomeen muuttaneiden perheiden kotoutumisen tueksi. Näi-

den ylijärjsten perheiden on todettu kohtaavan uudessa kotimaassaan erilaisia haasteita kuten yksinäisyyttä sekä tuen ja oikeanlaisen tiedon puutetta. Halusimme, että kirjan avulla virolaiset lapset voivat tutustua uuteen kotikaupunkiinsa Turkuun ja yhdessä vanhempien kanssa pohtia suhdetta heidän alkuperäiseen kotimaahansa, äidinkieliensä ja kulttuuriinsa. Samalla toivomme, että kirjan avulla pystymme auttamaan perheitä sekä edistämään perheiden hyvää ja sosiaalisesti oikeudenmukaista elämää heidän uudessa kotimaassaan Suomessa.

Asiakastyön eettisiin periaatteisiin liittyy kyky vastavuoroiseen ja aitoon kohtaamiseen sekä kommunikaatioon asiakkaan kanssa (Talentia 2017, 31-32). Kirjan suunnitteluvaiheessa saimme osallistaa virolaislapsia. Lapset toimivat asiantuntijoina selvittäessämme heille mieluisia paikkoja Turussa sekä keskustellessamme Marcuksen kanssa Rakveressa. Kohtaaminen ja vuorovaikutus lasten kanssa oli arvostavaa ja luottamuksellista. Kirjasimme lasten antamat vastaukset ylös ja käsitelimme niitä anonyymisti. Opinnäytetyötä tehdessämme halusimme eettisiä periaatteita noudattaen antaa tilaa myös virolaisten omalle kulttuurille ja sen arvoihin perustuville näkemyksille. Olemme tyytyväisiä, että emme missään prosessin vaiheessa kohdanneet varsinaisia eettisiä ristiriitatilanteita.

7.4 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu

Oppimisprosessimme alkoi heti tämän opinnäytetyömme alkumetreiltä ja on edennyt vaiheittain lopullisen raportin kirjoittamiseen saakka. Jo ensimmäisessä kirjatyöryhmän yhteistyöpalaverissa keskustelimme työperäisestä maahanmuutosta ja saimme aiheeseen liittyviä tutkimusartikkeleita luettavaksemme. Olemme perehtyneet tämän lähes vuoden mittaisen prosessin aikana työperäisen maahanmuuton lisäksi kotoutumiseen, akkulturaatioon, Viron ja Suomen välisiin kulttuurieroihin sekä lastenkirjallisuuteen. Kirjaa varten tehty pohjatyö perustuu työperäiseen maahanmuuttoon liittyviin kansainvälisiin tutkimuksiin sekä alan kirjallisuuteen, joten voimme pitää taustatietoa luotettavana. Pitkän oppimisprosessin tuloksena olemme kirjoittaneet lastenkirjan, jota olemme jo pystyneet hyödyntämään lastentarhanopettajan työssä päiväkodissa, jossa on ollut hoidossa virolaisia maahanmuuttajalapsia. Kirja on toiminut välineenä yhteisten kokemusten jakamisessa esim. päiväkodin aamupiirissä. Kirja on tuonut näkyväksi maahanmuuttajalasten ajatuksia myös suomalaisille lapsille. Aiomme varmasti käyttää kirjaa hyväksemme tulevassa työssämme lastentarhanopettajina.

Oppimisprosessin aikana myös käsityksemme lastenkirjallisuuden merkityksestä lasten kasvun ja kehityksen tukijana on laajentunut. Siirtyessämme valmistumisen jälkeen työkentälle tulemme sisällyttämään lastenkirjallisuuden eri muodoissaan päiväkodin toimintatietoihin. Haluamme, että päiväkodeissa luetaan muulloinkin kuin lepoaikalla ja luettavan kirjallisuuden laatuun kiinnitetään erityistä huomiota. Lukuhetkeen kuuluva keskustelu kirjan tapahtumista, tunteista ja kirjan herättämistä ajatuksista on yhtä tärkeää kuin kirjan lukeminen.

7.5 Tulosten levittäminen ja juurruttaminen

Kirjoittamallemme lastenkirjalle on todettu olevan tarvetta myös Virossa, jossa REGI-projektiin osallistuneet virolaiset sosiaalityöntekijät tulevat jakamaan kirjaa niille asiakasperheille, jotka suunnittelevat Suomeen muuttoja. REGI-projektin virolaiset yhteistyökumppanit keskustelivat Viron television aamulähetyksessä 21.3.2017 Suomeen kohdistuvasta työperäisestä maahanmuutosta sekä esittelivät kirjaa. Kirja on saanut molemmissa kohdemaissa hyvän vastaanoton. Suomessa kirjaa jaetaan erityisesti Turun alueen virolaisille suunnatuissa tapahtumissa niille perheille, jotka jo asuvat Suomessa. Kirjan jakaminen niihin suomalaisiin päiväkodeihin ja kenties alakouluihin, joissa on virolaisia lapsia, voisi olla perusteltua. Kirjan pdf-versio on vapaasti luettavissa netissä ja linkkiä on jaettu erityisesti sosiaalisen median välityksellä. Kirja on saanut lukijoiltaan hyvää palautetta. Myös suomalaiset lastentarhanopettajat Turun ja Helsingin seudulla ovat esittäneet kiinnostustaan julkaisua kohtaan.

REGI-projekti päättyi elokuussa 2017 ja toivomme, että kirja jää edelleen käyttöön perheissä, päiväkodeissa ja lasten kerhoissa, niin Virossa kuin Suomessakin. Kaiken kaikkiaan olemme sitä mieltä, että kirjaprojekti oli onnistunut, mielenkiintoinen ja ammatillisesti rikastuttava kokemus, josta on meille tulevaisuudessa varmasti paljon hyötyä.

LÄHTEET

- Aikio, A. 2008. Tarinat identiteetin luojana. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) Kulttuuriperintö ja oppiminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 139-143.
- Apo, S. 2001. Klassinen satutraditio. Teoksessa Suojala, M. & Karjalainen, M. (toim.) Avaa lastenkirja! Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten Keskus, 12-29.
- Assmuth, L. 2014. Inequalities of Mobility: Relatedness and Belonging of Transnational Families in the Nordic Migration Space. Tutkimussuunnitelma. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Assmuth, L.; Kunnas, K.; Rattas, M.; Siim, P.; Siimets, M. & Telve, K. 2016. Inequalities in Motion: Transnational families in Estonia and Finland. Tutkimussuunnitelma. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- From, K. & Koppinen, M-L. 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Harrami, N. 2010. Transmission in the Family and Intergenerational Dynamics in Relation to Transnational Migration. Teoksessa Faist, T. ym. (toim.) Transnationalisation and Institutional Transformations. COMCAD Working Papers No. 8. Center on Migration, Citizenship and Development, 256-275. Viitattu 28.10.2016. http://www.uni-bielefeld.de/tirc/ag_comcad/downloads/workingpaper_87_TRANS-NET.pdf.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2010. Minttu, Jason ja Peikonhäntä. Lasten kuvakirjoja kipeistä aiheista. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Lue Lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Huttunen, L. 2010. Emplacement through Family Life: Transformations of Intimate Relations. Teoksessa Faist, T. ym. (toim.) Transnationalisation and Institutional Transformations. COMCAD Working Papers No. 8. Center on Migration, Citizenship and Development, 236–255. Viitattu 17.5.2016. http://www.uni-bielefeld.de/tirc/ag_comcad/downloads/workingpaper_87_TRANS-NET.pdf.
- Hyvönen, H. 2008. ”Koti on Suomessa mutta kotimaa on Viro”: Suomessa asuvien virolaisäitien transnationaaliset sosiaaliset tilat. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto.
- Hyvönen, H. 2009. Lähellä mutta niin kaukana. Tutkimus naisten muuttoliikkeestä Suomen ja uudelleen itsenäistyneen Viron välillä. Helsinki: Väestöliitto.
- Juujärvi, S.; Myyry, L. & Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyyden ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Karasma, K. & Suvilehto, P. 2014. Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Karjalainen, M. 2001. Realistisen lastenkirjan lapsikuva. Teoksessa Suojala, M. & Karjalainen, M. (toim.) Avaa lastenkirja! Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten Keskus, 56-84.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999.

Liebkind, K.; Mannila, S.; Jasinskaja-Lahti, I.; Jaakkola, M.; Kyntäjä, E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen – kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

Lulle, A. & Assmuth, L. 25.7.2015. Transnational childhoods: Methodologies for studying children's perspectives on migration. 12. European Sociological Associationin konferenssi. Praha, Tšekki.

Mäki, S. & Arvola, P. 2009. Satu hoitaa lapsen mieltä. Teoksessa Mäki, S. & Arvola, P. (toim.) Satu kantaa lasta. Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 1. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 22-44.

Oikotie työpaikat 2017. Työelämän eroja Virossa ja Suomessa. Viitattu 16.2.2017. <https://tyopaikat.oikotie.fi/tyontekijalle/artikkelit/tyoelaman-eroja-virossa-ja-suomessa>.

Ojanen, S. 1980. Mitä sadut merkitsevät lapselle. Psykodynaaminen teoriatausta ja kansansadun merkitys. Teoksessa Ojanen, S.; Lappalainen, I. & Kurenniemi, M. (toim.) Sadun avara maailma. Sadut varhaiskasvatuksen tukena. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 9-43.

Rastas, A. 2013. Kaikille lapsille: lastenkirjallisuus liikkuvassa, monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura.

Ruokonen, I.; Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa: Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). Saatavissa myös <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085414>.

Rättyä, K. 2012. Lastenkirjallisuuden lajikkymyksiä. Viitattu 26.10.2016. https://www.researchgate.net/profile/Kaisu_Raettyae/publication/261785661_Lastenkirjallisuuden_lajikkymyksiä/links/0c96053579149c825b000000.pdf?origin=publication_detail.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilökunnalle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Siim, P. & Assmuth, L. 2015. Mobility Patterns between Estonia and Finland: What about the Children? Tallinna: Tallinn University Press.

Siim, P. & Telve, K. 13.10.2016. Mobility – a possibility or a burden? Families on the move between Estonia and Finland. Seminaarissa "Employment related migration - challenges for family life on both sides of the Finnish Bay" Rakvere, Viro.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Suojala, M. & Karjalainen, M. 2001. Avaa lastenkirja! Helsinki: Lasten Keskus.

Suomen Unicef ry 2016. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 20.10.2016. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>.

Suomen Viron-instituutti. 2017. Virolaiset ja suomalaiset – ongelmattomat keskustelijat. Viitattu 15.3.2017. <http://www.finst.ee/fi/kieli/virolaiset-ja-suomalaiset-ongelmattomat-keskustelijat/>.

Tamme, A. 2017. Maassa maan tavalla – lait ja tavat, jotka voivat olla yllätyksiä muuttajalle. Teoksessa Aalto, K. & Airiskallio, J. Viguriväntin kaksi kotimaata. Turku: REGI-projekti.

Tarum, H. 2014. Migration potential of working-age population in Estonia in 2013. Series of the Ministry of Social Affairs. Viitattu 17.5.2016 http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Valjaanded/migration_potential_of_working-age_population_in_estonia_in_2013_final_1.pdf.

Telve, K. 2015. Kvalitatiivne lähenemine pendeltööle Soomes töötavate Eesti meeste näitel. Pro gradu –tutkielma. Etnologia. Tartu: Tarton yliopisto.

Tuglas-seura 2017. Millaisia virolaiset todella ovat? Viitattu 16.2.2017. http://www.tuglas.fi/millaisia_virolaiset_todella_ovat.

Tuglas-seura 2017. Viron ja Suomen ylijärjaisuus. Viitattu 16.2.2017. <http://www.tuglas.fi/viron-ja-suomen-ylirajaisuus>.

Vakkuri, K. 2013. Sinä kirjoitat kirjan: Luovan kirjoittamisen opas. Helsinki: BSV Kirja.

Varsinais-Suomen Viro-keskus ry. 2015. REGI-hanke aloitti kyselytutkimuksella. Viitattu 17.5.2016 <http://www.viro-keskus.fi/ajankohtaista/144-regi-hanke-alkaa-kyselytutkimuksella-2>.

Vilka, A. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus.

Viguriväntin kaksi kotimaata

Kirjan pdf-versio luettavissa osoitteesta:

https://issuu.com/viro-keskus/docs/vigurivant_web